

gea

quadern de la terra

número 14 - 2004

preu: 3 euros

La informació ambiental, l'exercici d'un dret

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

Fundació
SA NOSTRA

Editorial

El dret a la informació ambiental

3

Informe

Medi ambient: informació condicionada per la política

Per Sebastià Verd

Breu història de la premsa mediambiental a Mallorca

Per Magdalena Cortés

El dret a la informació mediambiental a Internet

Per Constanza Forteza

4

Document

Llei d'accés a la informació en matèria de media ambient

11

Informació mediambiental

"Aprofundir en la informació ambiental és bàsica"

Entrevista a Llorenç Huguet, president de "SA NOSTRA", *per Sebastià Verd*

13

"Estic convençut de la importància de la protecció intel·ligent"

Entrevista a Ramon Folch, socioecòleg, *per Constanza Forteza*

16

"La impunitat mediambiental és dramàtica"Entrevista a Adrián Salazar, fiscal de medi ambient de les Balears, *per Gina Garcías*

19

S'Albufera, una lliçó ambiental Entrevista a Gabriel Perelló, *per Juanjo Sánchez*

24

La informació no basta Entrevista a Aina Llauger, *per Magdalena Cortés*

28

Notícies del món

32

Les Illes

34

Agenda

37

Les opinions expressades a aquesta publicació són responsabilitat exclusiva dels seus autors i no compten necessàriament amb el suport de la Fundació "SA NOSTRA", Caixa de Balears.

El dret a la informació més que una exigència és un dels fruits més preats d'una democràcia moderna. A les Illes Balears el medi ambient, i d'una manera molt especial l'urbanisme relacionat amb el desenvolupament turístic, és permanentment als mitjans de comunicació. El debat informatiu contribueix a catalitzar el debat polític i, per tant, ajuda la presa de decisions. A la foto, Portocolom, un dels indrets que millor mantenen la seva identitat a la Mallorca actual.

El dret a la informació ambiental

L'home i totes les circumstàncies que l'envolten no són sinó una peça més de la rica biodiversitat del planeta i, no obstant això, l'acció humana condiona més que cap altre ésser viu els ecosistemes. Conscients d'això, la societat té el dret, i també el deure, de reclamar tota la informació sobre decisions -surtin d'onsevulla- que afectin el medi ambient. Un dret que reconeixen les lleis, des de la Directiva 90/313 de la Unió Europea -sobre llibertat d'accés a la informació en matèria de medi ambient- fins a la llei aprovada pel Parlament espanyol el 1995, que es corresponen amb la voluntat dels firmants de la Carta d'Aarhus (Dinamarca), un document signat per la major part dels països de la UE a la conferència ministerial sobre "Medi Ambient a Europa" celebrada el 1998 a aquesta ciutat danesa.

Un repàs a la legislació vigent sembla adient en uns moments en què el debat mediambiental condiona la vida política, a tot el món, però sobretot a la nostra comunitat autònoma. La llei estableix el dret de tots els ciutadans a accedir lliurement als registres i arxius de les administracions públiques i, també, als agents econòmics que gestionen serveis públics relacionats amb el medi ambient, és a dir, sobre "l'estat de les aigües, l'aire, el sòl, el territori, la fauna, la flora i els espais naturals, així com les activitats i mesures que hagin afectat o puguin afectar l'estat d'aquests elements del medi ambient".

Els ciutadans poden sol·licitar tota la informació sense que "sigui obligatori provar cap interès determinat". L'horitzó d'aquest dret a rebre informació és, doncs, prou

clar com per no haver d'exigir el seu compliment, la qual cosa no impedeix insistir que davant el dret hi ha el deure inexcusable no només de donar informació sinó de facilitar-la. I és per això que tant les institucions públiques com tots els agents socials tenen el deure de fomentar el debat entorn d'una qüestió que és essencial per al normal desenvolupament de la societat.

En aquest sentit convé recordar que el conveni d'Aarhus estableix que les mesures de protecció i gestió ambiental que afecten els drets i deures de la informació han de fer esment a les anàlisis de costos-beneficis amb relació a l'home, al seu estat de salut, a la seva seguretat i a les condicions de vida. I això en referència tant a les activitats que afecten l'atmosfera com el paisatge o la diversitat biològica. En definitiva, cal informació per garantir que la presa de decisions sigui respectuosa amb les exigències de sostenibilitat i no una simple declaració de bones intencions o d'estratègies polítiques.

Ens hi jugam molt, i per això el Fòrum d'Educació Ambiental de les Illes Balears ha subratllat la responsabilitat de les administracions i dels mitjans de comunicacions, sobretot en un moment tan delicat com el que vivim actualment. Per això *Gea* ha dedicat aquest número a la comunicació ambiental. Els ciutadans de la nostra comunitat reben molta d'informació, com es pot comprovar, però del que es tracta és de destriar. I de fer-ho, precisament, per garantir un equilibri entre tots els factors que s'interrelacionen amb el medi ambient, inclòs el benestar de tots ciutadans que viuen en aquestes illes.

gea
quadern de la terra

núm. 14 - febrer, 2004

Edita: Fundació "SA NOSTRA" Caixa de Balears

C. de Can Tàpera, 5 - 07015 Palma.
Tel. 971 70 74 21 - Fax 971 70 79 50
E mail: fundacio@sanostra.es

Consell Assessor:

Gaspar Caballero, Albert Catalan,
Joan Mayol, Miquel Pasqual,
Andreu Ramis, Miquel Rayó i
Bartomeu Tomàs.

Director: Sebastià Verd.

Secretària de redacció:
Magdalena Mulet.

Redactors i col·laboradors:
Jordi Calleja, Magdalena Cortés,
Constanza Forteza, Gina Garcías,
Maria Ferrer, Miquel Massutí,
Antoni Oliver, Jaume Rosselló i
Juanjo Sánchez.

Redacció: Fundesba SL.

F. de Borja Moll, 10 - entresòl
Tel. 971 71 16 61.
07003-Palma.

Disseny i realització:
Eparrutx, Tel. 971 420 966

Dipòsit Legal: PM-433-1998

Preu: 3 euros
Subscripció: 9 euros
(tres números per any)

TARJA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i llinatges .....

Adreça .....

Ciutat ..... C/P .....

Tel ..... Fax .....

Dades bancàries:

"SA NOSTRA" Caixa de Balears, oficina .....

Compte corrent/llibreta d'estalvis núm. ....

Per a subscripcions emplenau aquesta tarja i adreçau-la a:
Fundació "SA NOSTRA" Caixa de Balears
C. de Can Tàpera, 5 - 07015 Palma.
Tel. 971 70 74 21 - Fax 971 70 79 50
o bé per correu electrònic, a: fundacio@sanostra.es

Els tres primers números de GEA - Quadern de la Terra seran de franc, a partir de la recepció d'aquesta subscripció.

A les Illes Balears, les pàgines de la premsa i els informatius de ràdio i televisió s'omplen més que a cap altra regió del món d'informació mediambiental, però a diferència del que és habitual, la notícia política domina sobre l'estrictament científica i de divulgació. L'ordenació del territori, els recursos naturals o la demografia són temes que el Parlament debat de forma permanent. I els mitjans de comunicació també

Medi ambient: informació condicionada per la política

Sebastià Verd

La informació sobre temes mediambientals és una constant en els mitjans de comunicació de les Illes Balears. A diferència del que passa a altres indrets, on aquestes qüestions passen més desapercebudes -excepció feta de les grans catàstrofes, com el *Prestige*- aquí la premsa, la ràdio i la televisió coincideixen a prioritzar les notícies relacionades amb l'entorn, enfront d'altres de caràcter més social i cultural. I això és així perquè gairebé tota la informació que es genera a l'arxipèlag té a veure, directament o indirectament, amb el medi ambient, ja sigui l'ordenació del territori, sobretot l'urbanisme, la preservació dels espais rurals o, d'una manera molt especial, la conservació del paisatge, la relació del qual amb el primer sector econòmic, el turisme, és més que evident. No obstant això, la raó fonamental per la qual el medi ambient és sempre a primera plana no és altra que la política.

Ho va ser a finals del franquisme, durant la transició i, també, en democràcia. Els grans debats parlamentaris sempre han girat entorn d'aquesta qüestió i també la confrontació al carrer: algunes de les més importants manifestacions dels darrers trenta anys han estat mobilitzacions que reclamaven polítiques respectuoses amb el medi ambient.

LES BALEARS, UNES REGLES PRÒPIES

No és estrany, doncs, que la informació mediambiental a les Illes Balears obeeixi a unes regles pròpies que poc o res tenen a veure amb els mitjans de comunicació estatals o de regions on els problemes relatius a l'entorn no tenen la mateixa conflictivitat. De fet, aquí ocupa les pàgines d'informació general, mentre que a altres parts se

centralitza en els suplementes científics o a les notícies de societat. No sorprèn, doncs, que una revista especialitzada com *Ciclos*, en un esplèndid número dedicat a la comunicació i el medi ambient, lamenti que no hi hagi prou periodistes mediambientals. Així com l'auge de la informació econòmica ha provocat l'aparició d'un bon contingent de periodistes econòmics -escriu Marta Andelman- succeeix el mateix pel que fa al medi ambient. L'increment de notícies relacionades amb l'entorn no ha vingut acompanyat d'un periodisme mediambiental pròpiament dit, sinó de divulgadors de la ciència, és a dir, de científics que simultàniament al treball de recerca fan divulgació. El resultat és un predomini de la ciència sobre allò que és notícia al carrer, la qual cosa no és necessàriament dolenta, ans tot el contrari, pot reforçar la credibilitat de les informacions, però a costa de perdre el gran públic. No passa el mateix a les Balears on, històricament, l'equilibri s'ha perdut no pel sobrepes científic sinó pel periodístic, arrossegat -això sí- pel debat polític.

TELÓ DE FONS POLÍTIC

Hi ha excepcions, evidentment. En el mapa polític estatal n'hem tengut proves molt recents. Es donen davant les qüestions que transcendeixen l'àmbit científic i que, pel seu interès social, acaben per protagonitzar l'espai que habitualment es reserva a la política. És el cas de les recents catàstrofes del *Prestige* i de Doñana, o el debat que envolta el Pla hidrològic estatal i el seu projecte estrella, el transvasament de les aigües de l'Ebre. A les Balears aquesta és una tendència permanent. A les pàgines de la premsa o en els informatius de la ràdio i la televisió sempre hi ha uns quants temes a debat. Ara mateix, el Pla de carreteres i el Pla territorial de Mallorca, endemés de la polèmica sobre els parcs naturals. A Madrid, arran de l'escàndol dels trànsfugues que provocaren la repetició de les eleccions autonòmiques, la qüestió territorial constituï el teló de fons de tot el debat polític, però mentre allà es parlava d'especulació immobiliària amb escasses referències a la naturalesa, aquí la qüestió mediambiental domina per damunt de tot. I si es critica l'especulació és perquè incideix negativament en l'entorn i no tant per les repercussions econòmiques. Fins i tot el Govern justifica el nou pla viari o les rebaixes en la protecció de determinats indrets en funció de l'economia, tot i manifestar-se a favor de la sostenibilitat.

UNA MANERA DE PARLAR

A les Illes Balears la terminologia ecològica -de l'ecologisme polític- ha passat a formar part del lèxic habitual que empra el periodisme i també el Parlament. La paraula "sostenibilitat" és, sens dubte, de les més escrites i sentides en els dos àmbits. Tothom és a favor de la sostenibilitat. Encara que no sempre ha estat igual. S'ha anat per fases. Així, en els anys seixanta -tot d'una que hom se'n va témer que el model de desenvolupament de les Illes implicava costos mediambientals que a la llarga serien difícils d'assumir- es parlava de la destrucció del paisatge més que d'altra cosa, la qual cosa tengué una repercussió clara en els textos oficials. Així, la serra de Tramuntana era declarada "paisatge protegit". Suposava una percepció d'ús que mai no ha estat descartada, però sí que s'ha completat a mesura que era evident que el turisme, com a gran motor de la nostra economia, podia fer malbé el paisatge, alhora que aquest era el gran atractiu

de les Illes. Per tant, ja a la dècada següent, les cròniques periodístiques parlaven de saturació i de la necessitat de declarar algunes zones saturades. Curiosament aquesta petició sorgí per primer cop el 1972 de boca d'alguns destacats hotelers. Aquests havien començat a patir la primera crisi turística i culpaven l'excés d'oferta i la degradació de l'entorn de la baixada de preus.

Es tractava d'un debat que ha sovintejat al llarg de la història turística de les Illes Balears. Cada pic que una crisi apareix a l'horitzó, l'opinió pública es divideix i el debat fa acte de presència als mitjans d'informació. La paraula "balearització", que fou inventada pels nacionalistes corsos per rebutjar el model de desenvolupament balear, fou incorporada d'immediat al lèxic periodístic de Mallorca. L'antifranquisme, tot d'una que gosà sortir al carrer, s'emparà en el triangle territori-turisme-recursos naturals per mobilitzar la societat. Un triangle que, amb el pas del temps, ha vist com els seus vèrtexs es reforçaven amb altres elements.

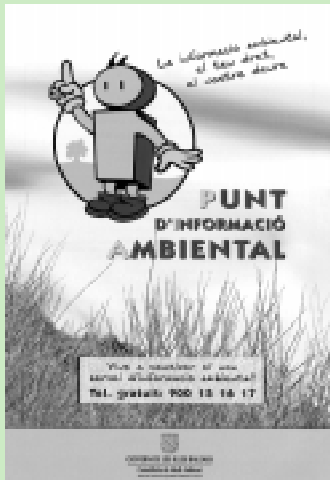
El territori començava a tenir diferents usos, endemés del només urbà, de la mateixa manera que al turisme hotelier li sorgia la competència del residencial o com determinats problemes ambientals, com l'aigua, amenaçaven d'escanyar l'economia. No obstant això, a mesura que s'anaven esvaint les crisis i l'optimisme tornava als empresaris, els agents econòmics oblidaven les crítiques per seguir endavant amb un model de desenvolupament forjat a través dels successius booms. Llavors els periodistes, empesos pels polítics, substituïen la paraula saturació per manca d'infraestructures i en lloc de demanar la declaració de zones saturades la terminologia es decantava cap a "zones d'infraestructura insuficient", amb la qual cosa es justificava que es fessin nous equipaments.

UNA HISTÒRIA PER CONTAR

Tot això ho recullen les hemeroteques, tot i que la relació entre medi ambient i mitjans de comunicació continua sent una assignatura pendent per als historiadors, atesa, precisament, la importància que ha tengut i que continua tenint en aquests moments. D'entrada, sorprèn que llevat d'una secció inicial al *Diario de Mallorca* -on fa trenta anys es forjà la transformació del GOB, un grup d'ornitòlegs, en actius ecologistes- els mitjans de comunicació no s'han caracteritzat per grans seccions dedicades a l'entorn. Durant un breu període la televisió pública, el centre territorial de TVE, programà un espai -Habitat- que fou distingit pel GOB amb un premi Alzina, però poca cosa més. No ha abundat la informació estrictament mediambiental. Ara mateix, el suplement "Fora Vila Verd" de *El Día del Mundo* és una excepció digna de ser esmentada, sobretot per publicar-se en un mitjà que des de la seva fundació ha defensat la màxima liberalització de l'ordenament territorial. En aquest sentit, aquest mitjà ha heretat l'esperit del *Baleares*, quan el portaveu del "Movimiento" defensava incondicionalment un desenvolupament turístic que no semblava tenir límit, mentre que el *Diario* i *Última Hora* empraven l'ecologisme per combatre la dictadura. En qualsevol cas, tot i l'absència de seccions específiques, les disputes mediambientals han estat sempre presents a la premsa balear.

La relació entre medi ambient i mitjans de comunicació continua sent una assignatura pendent per als historiadors, atesa, precisament, la importància que ha tengut i que continua tenint

Un punt de referència en la informació ambiental

A la Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears funciona des de juny del 2003 el Punt d'Informació Ambiental (PIA) perquè els ciutadans tinguin a la seva disposició les dades i informació ambientals que genera la Conselleria. Aquest servei és obert a tota la població de les Illes. El PIA està dissenyat per donar suport i informació als ciutadans, empresaris, estudiants, investigadors, organismes i altres administracions sobre una gran quantitat de

temes dels diferents camps del coneixement ambiental: aigües, residus, biodiversitat, qualitat de l'aire, etc. Aquesta informació pot ser tant tècnica com administrativa: subvencions, normativa ambiental, tramitació administrativa, informació tècnica de gestió ambiental, esdeveniments i formació ambiental.

Així mateix s'ha constituït l'Agenda Ambiental de les Illes Balears, on es pot trobar informació referent a tots els esdeveni-

ments, cursos, jornades, subvencions, fires, etc. que es realitzin a la comunitat.

Per posar-se en contacte amb el PIA es poden fer servir diferents canals, ja sigui per mitjà del telèfon gratuït del PIA, de forma presencial a les seves oficines o per correu electrònic. Per aquest darrer mitjà els interessats que ho desitgin poden rebre el butlletí electrònic d'informació ambiental que s'elabora des de la institució. L'adreça electrònica del PIA és pia@dgrer.caib.es

CONSULTES

Per realitzar les seves funcions el PIA compta amb personal que treballa a les seves instal·lacions i persones que col·laboren des del SAP. L'equip està integrat per un director, dues llicenciades en ciències ambientals i geografia i tres professionals que desenvolupen les eines operatives necessàries per al desenvolupament del servei.

Durant aquests primers sis mesos de funcionament ha rebut més d'un miler de consultes relacionades amb el medi natural (més d'un 30%), els residus (el 16%), els riscos ambientals (el 10%) o el medi rural (7%), entre les més freqüents.

El tipus majoritari d'usuari són els ciutadans en un 73% i en segon lloc les empreses (11%) i els centres educatius 5%. També hi han adreçat les seves consultes els ajuntaments i els estudiants, encara que en un percentatge inferior, 3,4% i 2,5% respectivament.

Des del setembre de 1971 quan un editorial del DM parlava de "la destrucció de Mallorca" fins el passat octubre quan el Parlament, amb la majoria del PP-UM, derogà l'ecotaxa, no ha passat un sol dia sense que la premsa de les Illes no recollís un titular sobre el debat territorial o, per extensió, sobre el medi ambient o els recursos naturals. Cal recordar la cobertura mediàtica que tengué l'ocupació de sa Dragonera o les manifestacions a favor de la preservació d'es Trenc, de la declaració de Cabrera com a Parc Natural i contra la reforma de la Llei d'espais naturals. Unes informacions constants que, no obstant això, apareixien "contaminades" per l'acció política, fins al punt que la seva naturalesa s'arribava a confondre. De fet, els espais naturals no només provocaven calorosos debats sinó que foren la causa de la primera gran crisi política de l'autonomia, quan el president Cañellas expulsà del Govern la presidenta d'Unió Mallorquina, Maria Antònia Munar. Una decisió que condicionà l'esdevenir polític d'UM, des del seu pas de l'oposició al suport durant dues legislatures al Pacte de Progrés, fins a la reconciliació amb el Partit Popular que, justament, ha coincidit amb el darrer gran debat mediambiental, el referent a la projectada autovia entre Inca i Manacor i al Pla territorial de Mallorca.

REPÀS A LES HEMEROTEQUES

Diaris, revistes - com *El Mirall*, *Lluc*, *Ona* -, premsa forana i, fins i tot, la premsa ecologista militant, cas de *L'Ecologista*, han constituït la plataforma sobre la qual s'ha llençat el missatge ecologista. Aquests darrers mesos les informacions mediambientalistes s'han tornat a multiplicar, tot coincidint amb el debat sobre la vigència de l'actual model de desenvolupament. Un ressorgiment que s'ha vist propiciat tant per la crisi econòmica -que des de l'Onze de Setembre incideix d'una manera especi-

al sobre el turisme- com pel retorn del PP al Consolat de Mar. Això ens du a pensar que la societat balear és plenament conscient de tot el que és en joc i que la sostenibilitat, tot i el doble llenguatge que sovint amaga, és quelcom més que una expressió. És un desig. Això és així, com a mínim, si acceptam que els mitjans de comunicació són el reflex de l'opinió pública.

La història del periodisme mediambiental és, doncs, la història d'un periodisme de combat, dut per la intensitat del debat social entorn de l'ús del territori i del creixement econòmic i demogràfic que les Illes han experimentat al llarg de quatre dècades de desenvolupament intensiu. Destriar d'aquesta història la informació científica de l'estratègia política, i el camp d'influència que han regit les relacions entre les dues parts, és una missió que cal encomanar als historiadors. Les hemeroteques són una mina inexplorada per conèixer el pensament de la societat balear o, més concretament, per saber quina ha estat la seva evolució. També per constatar quin és el coneixement sobre la realitat d'un territori subjecte a múltiples pressions i a l'aplicació de mesures legals per controlar el creixement i evitar els desequilibris. Així, per reflexionar sobre l'existència de límits i com l'aplicació de determinades tècniques -el dessalatge d'aigua de la mar, per exemple- pot retardar l'aparició d'aquests límits. És, aquesta, una feina d'investigació que està per fer, tot i que s'hi poden avançar algunes hipòtesis.

UNA SOCIETAT CONSCIENCIADA

La primera és que la societat balear gaudeix d'un elevat grau de conscienciació mediambiental, però que -com passa en els mitjans de comunicació- pateix la síndrome de la por. Tem que un canvi de model provoqui la reaparició de problemes econòmics i socials que fa temps han

quedat desterrats, però també que un nou boom sigui causa de nous conflictes fins ara desconeguts. La importància dels mitjans de comunicació com a clau d'aquesta controvèrsia és indubtable, però -segons els experts en comunicació ambiental- no s'haurien de limitar a anar a remolc dels esdeveniments. I és en aquest sentit, precisament, que més es noten les mancances històriques, l'absència d'un periodisme més científic que parli, per exemple, del canvi climàtic o dels recursos hídrics des de la perspectiva del coneixement científic. Qüestions totes elles que són essencials a l'hora de prendre decisions polítiques, però que no sempre es poden trobar amb prou equanimitat als mitjans d'informació generalistes, la qual cosa obliga a anar a la premsa especialitzada.

No és fàcil. Fer abstracció del debat públic pot ser tan perillós o més que intentar solucions de laboratori. De manera que, més que mai per tractar-se de qüestions mediambientals, cal apel·lar a l'equilibri. Aquesta és la raó perquè des dels distints fòrums ambientals, com el d'educació o el fòrum per a la sostenibilitat -propiciat aquest darrer per la Conselleria de Medi Ambient durant l'anterior legislatura- es dissenyaren propostes d'intervenció per fer més eficaç la comunicació mediambiental. Estratègies que sorgeixen d'una realitat: la informació hi és, només cal cercar-la o, si més no, posar-la a l'abast d'aquells que treballen l'opinió pública. Ara mateix, arran dels estudis sobre el Pla territorial de Mallorca, hi ha a l'abast de tothom una important documentació que, en alguns casos, s'ha incorporat al PTI i en altres no. I el mateix es pot dir en el cas del Pla de Menorca, sortosament ja aprovat o en els treballs previs del Pla d'Eivissa i Formentera. O en els informes que acompanyaren ja fa quatre anys l'aprovació de les Directrius territorials. I molt més. La documentació urbanística i mediambiental de les Illes Balears és enorme i abasta totes les àrees possibles tant des del punt de vista científic com social.

MILLORAR LA QUALITAT INFORMATIVA

Però sovint aquesta informació és ignorada pels periodistes i, conseqüentment, pel gran públic. Per això el Fòrum d'Educació Ambiental demana una millora de la qualitat i la quantitat d'informació ambiental en els mitjans de comunicació de les Illes, la qual cosa suposaria un major nombre de periodistes. També i amb relació a aquest objectiu, la constitució d'una Associació de Periodistes d'Informació Ambiental (APIA) com ja existeix per a la resta de l'Estat i la redacció d'un codi professional sobre el tractament de la informació ambiental i socioambiental. I tot plegat, la necessitat d'impulsar la formació permanent entre els periodistes, així com la creació d'un "baròmetre" en els mitjans d'informació per calibrar la qualitat de la informació mediambiental que transmeten. El fòrum destaca el paper dels mitjans de comunicació perquè són el canal pràcticament exclusiu d'informació a la població adulta, ja que d'altres, com l'escola, i fins i tot la universitat, acaben en el moment que finalitza l'etapa formativa de l'individu.

En aquest sentit, el Fòrum d'Educació Ambiental afirma que "a les Balears la importància dels mitjans de comunicació en la difusió de temes ambientals no és nova: els mitjans de comunicació locals han donat sempre la veu als sectors socials preocupats per la degradació del medi a les Illes, fins i tot en la dècada dels setanta del passat segle, molt abans que es parlàs a les Balears d'educació ambiental". Tot i això, els educadors creuen que el

tractament de les qüestions ambientals té importants deficiències i mancances, entre les quals hi ha l'esmentada falta de formació dels periodistes, que sovint fa que les informacions tinguin un tractament anecdòtic, fins i tot en tons catastrofistes, on predomina el titular espectacular. Això fa que la confrontació o els punts de vista negatius dominin per sobre els arguments més científics.

DÈFICITS I AMENACES

Això no obstant, en aquesta qüestió el panorama balear no és gaire diferent del que hom pot veure a altres comunitats. A la ja esmentada revista *Ciclos* es recull tot un seguit de déficits i d'amenaques que fan que la comunicació mediambiental no sigui tot el satisfactori que és desitjable, problemes que en opinió de l'articulista Ricardo de Castro són compartits amb l'educació, la qual cosa fa que l'impacte social sigui més profund. Així es fa ressò d'un dels arguments del fòrum:

"alguns recursos comunicatius ambientals es fonamenten exclusivament en la por, tot abusant de missatges negatius i amb un enfocament apocalíptic i culpabilitzador", la qual cosa, en opinió d'aquest expert, pot provocar l'efecte contrari al desitjat, és a dir, una desmobilització social. S'hi fa referència a alguns dels grans temes planetaris com el canvi

climàtic, un fet científicament comprovat i que obligà els estats -amb la quasi única excepció dels Estats Units- a firmar el Protocol de Kyoto per reduir l'emissió de gasos contaminants. Una amenaça real, però que no es pot combatre des del radicalisme. Per exemple, no es pot fer una condemna sistemàtica de l'automòbil, sinó presentar alternatives més avantatjoses per a tothom, com el transport públic.

La raó fonamental per la qual el medi ambient és sempre a primera plana no és altra que la política. Ho va ser a finals del franquisme, durant la transició i, també, en democràcia

UN DEBAT ACTUAL

També en el cas de les Balears la comunicació mediambiental ha estat objecte de reflexió en els darrers mesos. S'ha vist en el debat sobre el Pla de carreteres, de manera que així com de vegades s'empra una terminologia conservacionista per emparar desenvolupaments que no ho són -no tot el que es diu sostenible ho és- també es pot donar la volta als missatges mediambientals per fer-los més digeribles a una societat condicionada per la forma de vida occidental, on el mercat és el gran déu al qual adorar. Així al costat d'una plataforma anomenada "Autovia, no", contraposada als plans governamentals que defensen la nova infraestructura per considerar-la més còmoda i segura, ha sorgit una plataforma paral·lela batejada com "Sí al desdoblament". És a dir, en ple debat mediambiental -un cop més el gran protagonista de la política local i autonòmica- els comunicadors, ja siguin periodistes o no, juguen amb les paraules i les adapten segons els sembli més favorable als seus objectius. Un cop més, per bé o per mal, el medi ambient esdevé confrontació. La pregunta que ens feim és aquesta: és l'única manera de fer avançar la nostra societat? o cal aprofundir més en el binomi comunicació-educació per arribar a aquest món de veritat sostenible al qual tots deim aspirar?

Breu història de la premsa mediambiental a Mallorca

Magdalena Cortés

A partir dels anys setanta els temes mediambientals comencen a aparèixer a les planes dels diaris. El naixement del GOB coincideix amb les primeres mobilitzacions i les primeres publicacions mediambientals fetes a les Balears. No es pot separar una cosa de l'altra. Per parlar de la història de la premsa ecològica a les Balears també s'ha de fer referència al GOB i a algunes fites importants per a la societat balear en matèria de protecció del territori. Aquest és un breu resum del que ha passat i s'ha publicat els darrers trenta anys en temes de medi ambient. Està basat principalment en la informació aportada per Miquel Àngel March, portaveu del GOB.

El final del franquisme, les conseqüències del primer boom turístic i la preocupació ambiental a nivell mundial són l'escenari de fons quan a Mallorca es comença a parlar de temes mediambientals als diaris. Una plana setmanal al *Diario de Mallorca* va ser el primer antecedent de premsa ecològica a Mallorca. Aquesta secció s'anomenava "Defensa de la naturalesa" i estava dedicada a temes de conservació de la natura i divulgació. Jesús Jurado, Lluc Mas, Joan Mayol i Miquel Rayó eren alguns dels que escrivien articles a aquesta pàgina. Persones vinculades precisa-

ment al naixement del GOB. Un curs d'ornitologia organitzat per la Societat d'Història Natural de les Balears i aquella plana de diari ajudaren a ajuntar gent que acabà per crear, l'any 1973, el Grup Balear d'Ornitologia, un grup de persones preocupades pels ocells i els seus hàbitats. L'any 76, el GOB modifica els seus estatuts i hi incorpora la defensa de la natura. Aquest mateix any comença a fer feina per defensar s'Albufera i sa Dragonera i treu la seva primera publicació anomenada *Aegyptius*, el gènere científic del voltor negre, una revista ciclostilada de divulgació ambiental.

L'any 1977 té lloc la primera fita del moviment ecològic a les Balears: el grup Talaiot Corcat ocupa sa Dragonera per lluitar contra la seva urbanització. Arran d'aquest fet, el GOB comença a adoptar una actitud més

activa i radical. És també durant aquests anys que comencen a sorgir altres polèmiques ecològiques com la de s'Albufera i es Trenc. L'any 1978 apareix la revista *Sa Pedra* lligada al grup Talaiot Corcat, una publicació especialitzada en temes de medi ambient, més combativa que de divulgació. S'editava a la impremta del *Diario de Mallorca*, i els tres números que varen sortir es varen distribuir als quioscos. Segons Miquel Àngel March, els anys setanta varen ser el moment en què sorgiren els moviments ecològics per diferents motius, per una banda, perquè es posen de manifest les conseqüències del primer boom turístic, i per l'altra, perquè coincideix amb la instauració de la democràcia que permetrà la llibertat d'expressió.

CONSAGRACIÓ DEL GOB

L'any 1983 marca un altre moment clau dins la història de l'ecologisme a les Balears. La gran manifestació a favor d'es Trenc i en contra de les urbanitzacions. La primera llei que aprovà el Parlament balear va ser precisament la que

establí la protecció d'es Trenc. El GOB es consagra com un grup que arrossega masses i que és capaç d'influir en política. A principis dels anys vuitanta continuen les planes d'informació mediambiental a la premsa generalista. Al diari *Última Hora* es publica una pàgina setmanal anomenada "Societat i Medi Ambient" que s'encarrega d'escrivir el GOB. Aquesta pàgina va obtenir l'accésit de mitjans de comunicació al Premi Nacional de Medi Ambient. També el diari *Baleares* tenia la seva secció periòdica, "Baleares Verde" signada per Jesús Jurado.

En aquesta època la revista *Lluc* treu molts de números dedicats a temes mediambientals. Sa Dragonera, s'Albufera o l'ordenació del territori són alguns dels temes tractats de manera monogràfica. L'any 84 la revista del GOB Mallorca canvia el seu format i passa a anomenar-se *L'Ecologista*, un canal de comunicació sobretot per als seus socis, però que també arriba a les escoles, biblioteques i centres públics. Des del 1987, el GOB posa en marxa l'*Anuari ornitològic*, una altra publicació, però aquesta de caire científic. I des del GOB Sóller s'elabora una revista d'àmbit local de tipus ambiental anomenada *Passaforadí*.

ELS ANYS NORANTA

L'any 1991 s'aprova la Llei d'espais naturals. La seva modificació l'any següent també provoca una gran manifestació. En els anys noranta apareix "Fora Vila Verd", un suplement sobre temes rurals i ambientals que s'inclou al diari *El Día del Mundo*. La revista *El Mirall*, de l'Obra Cultural Balear, substitueix *Lluc* que queda com a revista de l'Església, i també dedicarà alguns números a temes ambientals. Trenta mil persones sortiren al carrer l'any 1998 per cridar "Prou d'urbanitzacions", és l'any que s'aprovaren les Directrius d'ordenació del territori. L'any 99 surt *Gea* editada per l'Obra Social i cultural de "SA NOSTRA", una revista dedicada a temes mediambientals i d'actualitat. A la premsa de la part forana també es troben seccions dedicades a divulgació o a conflictes mediambientals. L'any 2001 el GOB treu una altra revista de divulgació anomenada *Es Busqueret*. Des de l'Administració també es posen en marxa diferents publicacions com revistes de parcs naturals, un anuari del Parc Natural de s'Albufera, etc.

INFORMAR I EDUCAR

Per a Miquel Àngel March és pràcticament impossible que una revista de temes ambientals sigui rendible econòmicament a les Balears, no hi ha mercat. Les que hi ha són revistes d'entitats, lligades a un grup que no té afany de lucre sinó de divulgació. De tota manera, March és optimista si compara el panorama amb el de la resta de l'Estat. Segons ell, "els mitjans de comunicació de les Balears tenen una dedicació a temes ambientals i urbanístics elevadíssima. Els temes ambientals copen campanyes electorals, han estat motiu de crisis polítiques i són temes de debat social". Per a March és molt més interessant que siguin els diaris de temàtica general els que tractin els temes ambientals en lloc que siguin revistes específiques que arriben a un sector determinat de la societat. "És important que la premsa informi i que hi hagi periodistes especialitzats en temes de medi ambient". També, a un altre nivell, aposta per incorporar dins del sistema educatiu plantejaments més

compromesos en temes de medi ambient.

El Govern sorgit de les eleccions del maig del 2003 "ha començat amb unes polítiques molt regressives i agressives cap al territori i no sempre responen als programes electorals. Aquestes polítiques representen un retrocés molt important en temes ambientals". Ho diu Miquel Àngel March. El GOB denuncia que la Llei d'acompanyament aprovada el 17 de desembre del 2003 al Parlament suposa la pràctica derogació dels parcs de Llevant a Mallorca, i de Cala d'Hort, a Eivissa. Aquests plantejaments del Govern han tengut una resposta social molt important. "Les manifestacions són un símptoma d'una societat sensibilitzada", March és optimista i, en darrer terme, confia que els plantejaments que fa el nou Govern no acabin per traduir-se en fets. El GOB compta amb 6.500 afiliats a les Balears, d'aquests, 4.500 són a Mallorca. De cara al futur, el GOB vol continuar desenvolupant la tasca científica i de divulgació, al mateix temps que actua com a grup de pressió en defensa del medi ambient.

La qualitat i la varietat dels recursos i de la informació disponibles a la xarxa indiquen fins a quin punt una societat pot ser considerada avançada, revelen

temes fonamentals entre els quals destaca clarament el medi ambient. Però l'interès que, *a priori*, manifesta el ciutadà per l'entorn, contrasta, també clarament, amb els comportaments individuals i socials. Aquesta contradicció de fons sembla ser

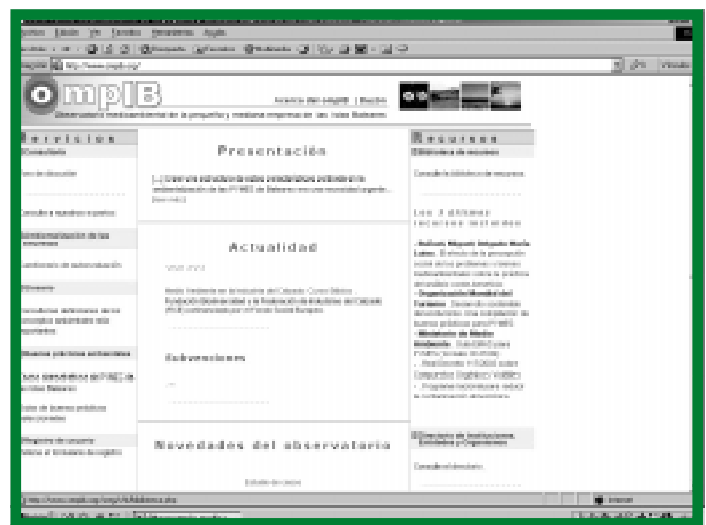
una de les preocupacions bàsiques, tal i com destaca el catedràtic de ciències de l'educació, Jaume Sureda, de l'educació ambiental. Jaume Sureda dirigeix, des de la Universitat de les Illes Balears i juntament amb el professor de biologia, Gabriel

La xarxa ambiental de les Illes multiplica les ofertes

El dret a la informació mediambiental a Internet

Constanza Forteza

fins on es compleix el dret a la informació i, en el cas que ens ocupa, el dret específic a la informació mediambiental, base de la mateixa educació ambiental. Aquí i ara, a les Illes, les possibilitats informatives sobre medi ambient es multipliquen, tot i que encara manca molt per fer, en especial que les administracions i les empreses facin públics estudis i dades. Sigui com sigui, les ofertes disponibles creixen i a la xarxa es pot trobar des de l'OMPIB, un observatori mediambiental per a les petites i mitjanes empreses, fins a les diferents pàgines de la Conselleria de Medi Ambient, tot passant per una àmplia varietat d'iniciatives de tipus corporatiu o d'origen privat individual.

Moyà, l'OMPIB, l'Observatori Mediambiental de la Petita i Mitjana Empresa, una web recent on s'ofereixen recursos, legislació, ajuts, actualitat, serveis, directoris i documents a les pimes, un magatzem de possibilitats i una eina educativa perquè les empreses facin pròpies les determinacions sostenibles no com una càrrega sinó com

Pràcticament totes les enquestes diuen que els usuaris accedeixen a Internet per consultar, en primer lloc, matèries relatives a la salut i, a continuació, una sèrie de

WEBS D'INTERÈS AMBIENTAL

Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient www.pnuma.org	Grup d'Ornitologia Balear i Defensa de la Naturalesa. GOB- Menorca www.gobmenorca.com	Observatori Mediambiental de la Petita i Mitjana empresa de les Illes Balears www.ompib.org
Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament www.pnud.org	Grup d'Estudis de la Naturalesa. GEN-GOB Eivissa www.gengob.org	Mediamweb www.mediamweb.com
Agència Europea de Medi Ambient www.eea.eu.int	Amics de la Terra - Mallorca www.amicsdelaterra.org	Webverd www.webverd.com
Ministerio de Medio Ambiente www.mma.es	Amics de la Terra - Eivissa www.amics-terra.org	OBSAM www.obsam.org
Govern de les Illes Balears www.caib.es	Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa www.iucn.org	Institut Menoquí d'Estudis www.webime.org
Estratègia per a la sostenibilitat de les Illes Balears www.forumsostenibilitat.org	UIB www.uib.es	The Albufera International Biodiversity Group www.fsd.nl/TAIB/mainalbu.html
Oficina de Reducció de Residus www.residus.caib.es	IMEDEA www.imedea.uib.es	Fotografia de Mallorca www.mallorcaweb.net/afonib
Grup d'Ornitologia Balear i Defensa de la Naturalesa GOB- Mallorca www.gobmallorca.com	Herbari virtual de les Illes Balears www.herbarivirtual.uib.es	Societat d'Història Natural de les Balears www.mallorcaweb.net/shnb

Aquest llistat es pot completar amb les adreces dels tres consells insulars, especialment pel que fa a l'ordenació territorial, i amb les de molts d'ajuntaments, com el de Calvià, que encetà a les Balears la posada en pràctica de les agendes 21. També hi ha moltes pàgines personals, que tracten temes relatius al medi ambient.

una garantia de futur. De fet, a aquesta mateixa pàgina s'exemplifica aquest argument, tot aportant casos demostratius, amb noms i llinatges, d'empreses d'hoteleria, construcció o industrials que han incorporat bones pràctiques ambientals. L'observatori té una consulta on es pot accedir per demanar un estudi ambiental de l'empresa i beneficiar-se, com un valor de tipus empresarial més, de la difusió d'uns resultats positius.

Jaume Sureda, un estudiós de la xarxa i de les possibilitats educatives que té, ha encapçalat altres iniciatives. És autor de diversos llibres relatius a l'ús d'Internet i dirigeix també MEDIANWEB, una plataforma sobre educació ambiental i interpretació del patrimoni on s'analitzen informacions, publicacions, estudis, darreres normatives, acords internacionals i materials diversos relatius a la pedagogia ambiental. Sureda considera que ja no es pot "infravalorar la intel·ligència de l'usuari" i dir que la sobrea-bundància d'informació fa perdre el rumb, perquè la mateixa

xarxa ja facilita recursos selectius prou sofisticats com per arribar on es vol. Creu que l'oferta ambiental de les Illes a la xarxa s'incrementa i que "de cada vegada n'hi ha més", malgrat que "no podem reaccionar des de l'autosatisfacció", i més en el cas d'un territori discontinu, format per illes, on la comunicació és bàsica i des d'on ens hem d'obrir cap a fora.

Mancances informatives? Encara moltes. Les administracions rarament publiquen els seus informes i les seves dades, difusió que hauria de ser sistemàtica. Prest, la Conselleria de Medi Ambient crearà un centre de documentació virtual, que se sumará a les pàgines específiques de què ja disposa, per exemple, les destinades a la gestió dels residus. Però no hi ha una assumpció global de les obligacions que comporta el dret dels ciutadans a la informació ambiental. Tampoc no ho fan les empreses,

un dèficit especialment important si es té en compte que la principal activitat a les Illes és la turística i que depèn, per tant, de la qualitat de l'entorn.

En el costat positiu de la balança figuren les iniciatives d'una societat civil que es mou. A la xarxa es poden trobar adreces importants, com la de la Societat d'Història Natural, o la de les organitzacions ecologistes com el GOB, a Mallorca i a Menorca. També, la pàgina del GEN-GOB d'Eivissa, o d'Amics de la Terra a Mallorca i les Pitiüses. Tant en un cas com en l'altre donen accés a publicacions impreses, com *L'Ecologista*, estandard, sens dubte, de la premsa ecologista de les Illes.

WEBVERD, obra personal de Biel Perelló, és una de les pioneres en informació mediambiental i una de les més completes. Tampoc no es pot deixar de destacar el portal de la Universitat de les Illes Balears, o l'OBSAM, l'Observatori Social i Ambiental de Menorca, creat a iniciativa del Consell menorquí i exemple excel·lent de comunicació. Totes aquestes alternatives són un complement imprescindible per obrir pas al debat, tant en els aspectes socials i polítics com, sobretot, en els científics. Com també ho és la web de "SA NOSTRA", que dóna accés a la Fundació i a Gea, on el lector pot consultar tota la col·lecció d'aquests quaderns de natura.

La llista és llarga i se'n podrien afegir més. I d'aquí a uns mesos, segurament encara més. I un aspecte final que es pot destacar sobre la informació mediambiental és que té un component clar de denúncia; i de denúncia, a més, de caràcter global. Les dades que es difonen des d'aquí són aprofitades allà, i se sumen a les valoracions sobre una ecologia que no té fronteres. I aquí val la pena recordar que s'han afegit recentment dos aspectes clarament negatius: per un costat, que la situació d'Espanya ha davallat en la relació de països pel que fa a les dotacions tecnològiques i, en segon terme, l'incompliment de l'Estat dels compromisos internacionals relatius a l'emissió de gasos tòxics. Aspectes que es poden valorar en els comentaris de molts dels portals i pàgines webs que, dia a dia, fan una tasca a favor de l'educació ambiental.

Text íntegre

Llei d'accés a la informació en matèria de medi ambient

EXPOSICIÓ DE MOTIUS: La Directiva 90/313/CEE, del Consell, de 7 de juny de 1990, sobre llibertat d'accés a la informació en matèria de medi ambient, imposa als estats membres l'obligació d'establir les disposicions necessàries per reconèixer el dret de qualsevol persona física o jurídica a accedir a la informació sobre medi ambient que estigui en poder de les administracions públiques sense que per a això sigui obligatori provar un interès determinat, fixant un termini màxim de dos mesos per concedir la informació sol·licitada i tot establint els supòsits que aquesta informació pot ser denegada.

En l'ordenament intern espanyol, la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, ja reconeix en el seu article 35 el dret dels ciutadans a l'accés als registres i arxius de les administracions públiques en els termes prevists en la Constitució i en aquesta o altres lleis, tot regulant aquest dret amb caràcter general en el seu article 37 de la Llei 30/1992, sense perjudici de les disposicions específiques que regeixin l'accés a determinats arxius, i establint els supòsits en els quals no podrà exercitar-se, si bé tal dret d'accés i les causes per les quals es pot denegar el seu exercici queden limitats als registres i als documents que, formant part d'un expedient, obren en els arxius administratius, sempre que tals expedients corresponguin a procediments acabats en la data de la sol·licitud.

D'altra banda, la citada Llei, en atribuir aquest dret als ciutadans, reconeix únicament el seu exercici als nacionals espanyols; finalment, en establir al seu article 42.2 que el termini màxim de resolució serà de tres mesos quan la norma de procediment no fixi terminis, limita igualment el terme que la Directiva imposa als estats membres per a l'efectivitat o denegació de l'accés a la informació en matèria ambiental. La Llei estableix que la falta de resolució expressa de les sol·licituds d'informació sobre el medi ambient tindrà efecte desestimatori, tot tenint en compte que en aquests casos la realització efectiva del dret no s'obté amb l'acte presumpte estimatori, sinó amb el lliurament de la documentació sol·licitada, i això sense perjudici del deure l'Administració de resoldre en tot cas les sol·licituds formulades i del dret dels sol·licitants a acudir directament a la via jurisdiccional, donat que les resolucions en aquesta matèria, expresses o presumptes, esgoten la via administrativa.

Per consegüent, la regulació que del citat dret d'accés a la informació continguda en els arxius i registres administratius efectua la referida Llei 30/1992, és més restrictiva que la que s'estableix en la Directiva 90/313/CEE, per la qual cosa resulta necessari aprovar una llei per incorporar les normes de la citada Directiva que no són coincidents amb la regulació del dret intern. Aquesta Llei, en conseqüència, té per objecte la incorporació al dret espanyol d'aquelles normes de la Directiva 90/313/CEE no contingudes en la Llei 30/1992, de forma que es garanteixi la llibertat d'accés a la informació en matèria de medi ambient, així com la difusió d'aquesta informació. En el procediment d'elaboració de la present disposició

han emès dictàmens el Consell Assessor de Medi Ambient i el Consell d'Estat. El text de la llei està d'acord amb el dictamen del suprem òrgan consultiu del Govern.

Article 1. Dret d'accés a la informació sobre el medi ambient.

Totes les persones, físiques o jurídiques, nacionals d'un dels estats que integren l'Espai Econòmic Europeu o que tinguin el seu domicili en un d'ells, tenen dret a accedir a la informació ambiental que estigui en poder de les admi-

nistracions públiques competents, sense obligació d'acreditar un interès determinat i amb garantia, en tot cas, de confidencialitat sobre la seva identitat. El mateix dret es reconeix a les persones no compreses en el paràgraf anterior, sempre que siguin nacionals d'estats que, al seu torn, atorguin als espanyols dret a accedir a la informació ambiental que posseïxin.

Article 2. Àmbit d'aplicació.

1. Als efectes determinats en l'article anterior, queda comprès en el dret d'accés a la informació sobre el medi ambient tota informació disponible per les administracions públiques sota qualsevol forma d'expressió i en tot tipus de suport material, referida: A l'estat de les aigües, l'aire, el sòl i les terres, la fauna, la flora i els espais naturals, incloses les seves interaccions recíproques, així com a les activitats i mesures que hagin afectat o puguin afectar l'estat d'aquests elements del medi ambient. Als plans o programes de gestió del medi ambient i a les actuacions o mesures de protecció ambiental.
2. Per administracions públiques, s'entenen les relacionades amb l'article 2 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú. Els empresaris, individuals o socials, que gestionin serveis

públics relacionats amb el medi ambient sota qualsevol de les modalitats establertes en la legislació de contractes de les administracions públiques, estan obligats a facilitar la informació relativa al medi ambient que l'Administració pública titular del servei els sol·liciti, perquè aquesta pugui complir amb les obligacions determinades en aquesta llei.

Article 3. Denegació de la informació.

1. Les administracions públiques podran denegar la informació sobre medi ambient quan afecti els següents expedients: Els que continguin informació sobre les actuacions del Govern de l'Estat, de les comunitats autònomes o de les entitats locals, en l'exercici de les seves competències no subjectes a dret administratiu. Els tramitats per a la investigació dels delictes quan pogués posar-se en perill la protecció dels drets i llibertats de tercers o les necessitats de les investigacions que s'estiguin realitzant. Els relatius a les matèries protegides pel secret comercial o industrial. Pel que es refereix a les dades sobre emissions o abocaments, volum o composició de matèries primeres o combustibles utilitzats i a la producció o gestió de residus tòxics i perillosos, només podrà aplicar-se aquesta causa de denegació d'informació mediambiental quan la vinculació d'aquestes dades amb el secret comercial o industrial estigui regulada en una norma amb rang de llei. Els que continguin informació que afecti la defensa nacional, la seguretat de l'Estat o les relacions internacionals. Aquells el contingut dels quals es refereixi a algun procediment judicial o administratiu sancionador, tant els ja tramitats com els que en l'actualitat estiguin en tramitació. Es consideren incloses en aquest apartat les diligències o actuacions prèvies o de caràcter preliminar que es trobin en curs. Els emparats en el secret de la propietat intel·lectual. Els que afectin la confidencialitat de dades i d'expedients personals. Les dades proporcionades per un tercer sense que el mateix estigui obligat jurídicament a facilitar-los. Els que amb la seva divulgació poguessin perjudicar els elements del medi ambient que es refereixen les dades sol·licitades.
2. No obstant això, les administracions públiques facilitaran la informació ambiental que sigui possible separar de la relacionada amb els assumptes assenyalats en l'apartat 1.
3. Així mateix, les administracions públiques podran denegar una sol·licitud d'accés a la informació sobre medi ambient quan afecti documents o dades inacabats, es refereixi a comunicacions o deliberacions internes de les administracions públiques, sigui manifestament abusiva o estigui formulada de tal manera que per la generalitat de la petició no sigui possible determinar l'objecte del sol·licitat.

Article 4. Resolució de les sol·licituds.

1. Les administracions públiques hauran de notificar les resolucions relatives a les sol·licituds d'informació sobre el medi ambient en el termini màxim de dos mesos, a partir de la data que aquelles hagin tengut entrada en qualsevol dels registres de l'òrgan administratiu competent.
2. Seran motivades, amb succinta referència de fets i fonaments de dret, les resolucions administratives que deneguin totalment o parcialment la informació sol·licitada.
3. Les citades resolucions podran ser objecte de recurs en els termes prevists en el títol VII de la Llei 30/

1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.

Article 5. Suport material de la informació.

1. Les administracions públiques subministraran la informació sobre medi ambient que els hagi estat requerida en el suport material disponible que el sol·licitant hagi elegit.
2. El subministrament de la informació en matèria de medi ambient donarà lloc, si escau, al pagament de les contraprestacions econòmiques que puguin establir-se, sense que les quantitats a satisfer puguin excedir d'un cost raonable, d'acord amb el previst en la corresponent normativa sobre taxes i preus públics.

Article 6. Difusió periòdica d'informació ambiental.

1. Les administracions públiques publicaran informació de caràcter general sobre l'estat del medi ambient de forma periòdica, que tindrà caràcter anual en el cas de l'Administració General de l'Estat. La difusió d'aquesta informació es referirà als extrems compresos en l'apartat 1 de l'article 2 d'aquesta Llei que afectin l'Administració respectiva i no tindrà més limitacions que les assenyalades en l'apartat 1 de l'article 3. Les entitats de dret públic facilitaran les dades ambientals de què disposin les administracions públiques de les quals depenguin, a l'efecte que aquestes puguin complir amb el disposat en el paràgraf anterior.
2. Les administracions públiques publicaran la informació periòdica, de caràcter estadístic i agrupada per matèries, sobre les sol·licituds d'informació mediambiental rebudes en els seus respectius àmbits de competència i, en general, sobre l'experiència adquirida en l'aplicació d'aquesta Llei, tot garantint en tot cas la confidencialitat dels sol·licitants.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA ÚNICA. A més de l'indicat en l'apartat 1 de l'article 6, i a l'efecte de complir amb el deure de subministrament d'informació a la Unió Europea, derivat de les obligacions establertes en la normativa comunitària, les administracions públiques remetran al Ministeri d'Obres Públiques, Transports i Medi Ambient un informe amb l'experiència adquirida en els seus respectius àmbits de competència fins el final de l'any 1996.

DISPOSICIÓ FINAL PRIMERA. Aplicació supletòria. En tot el no establert en aquesta llei serà d'aplicació el disposat en la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.

DISPOSICIÓ FINAL SEGONA. Fonament constitucional. Els articles 1 i 2 d'aquesta llei tenen caràcter de legislació bàsica d'acord amb l'article 149.1.23 de la Constitució.

DISPOSICIÓ FINAL TERCERA. Autorització de desenvolupament. S'autoritza el Govern a dictar quantes disposicions siguin necessàries per a l'execució i desenvolupament de l'establert en aquesta llei.

DISPOSICIÓ FINAL QUARTA. Entrada en vigor. Aquesta llei entrarà en vigor l'endemà al de la seva publicació en el Butlletí Oficial de l'Estat. Per tant, comandament a tots els espanyols, particulars i autoritats que guardin i facin guardar aquesta llei.

Madrid, 12 de desembre de 1995.

Juan Carlos R.

El President del Govern, Felipe González Márquez.

Llorenç Huguet ha passat del despatx de rector de la Universitat de les Illes Balears al de president de "SA NOSTRA", la primera entitat financera de les Illes, el pes de la qual a l'economia de la nostra comunitat autònoma és indubtable. És a dir, ha

"Aprofundir en la informació ambiental és bàsic"

Sebastià Verd

passat de regir el coneixement a vigilar els doblers, si més no perquè aquests -objectiu prioritari d'una caixa d'estalvis- s'emprin en benefici de la societat. En aquest sentit, hom pot dir que l'estreta col·laboració entre la Universitat i "SA NOSTRA" ha arribat al seu punt àlgid i que, com a conjunció de tot això, dos temes apareixen com a estrelles, les qüestions socials i, relacionades amb aquestes, el medi ambient.

- "SA NOSTRA" va ser la primera entitat que introduí la informació mediambiental com una variant de la conjuntura econòmica. Quin paper juga aquesta informació en la presa de decisions per part de les empreses i de les institucions?

-L'activitat econòmica de Balears se suporta sobre el medi ambient. Bona part de la informació relacionada amb el medi ambient acaba per repercutir, a curt, mitjà o llarg termini, en l'economia de les Balears. Energia, residus, ordenació territorial, conservació d'espais naturals: tots els àmbits estan lligats entre si i, evidentment, tots estan lligats amb l'economia. Per tant, la informació ambiental, objectivament i científica, hauria de considerar-se, i a vegades es fa però no sempre en el bon sentit, en primer ordre en la presa de decisions empresarials i polítiques. D'altra manera, s'avança cap a un escenari de futur que desconeixem i que serà el que tendran els nostres descendents. Per això, hem de posar el nostre granet d'arena per construir i llegar a les futures generacions un món més productiu, més responsable, més professional, però també més just i solidari.

-Una de les iniciatives mediambientals de "SA NOSTRA" és, juntament amb la Universitat, el màster de gestió empresarial sobre qualitat i medi ambient (càtedra UNESCO-"SA NOSTRA"). Quins són els seus objectius?

-La càtedra "SA NOSTRA" per a la gestió empresarial i el medi ambient, adscrita al Departament d'Economia Aplicada de la Universitat de les Illes Balears, va néixer el 1998 arran de la col·laboració entre la UIB i la Caixa de Balears. Així, es va crear la primera càtedra externa a la UIB que, gestionada com una estratègia específica i considerada un projecte pioner, havia no tan sols de refermar la col·laboració entre ambdues institucions sinó identificar les oportunitats de desenvolupament socioeconòmic i cultural de la comunitat balear. Existeix el convenciment que la gestió empresarial inspirada en el model europeu (EFQM) i el medi ambient són dues matèries que, per les singulars característiques de la comunitat balear, es converteixen en estratègia clau per al seu òptim desenvolupament.

-Amb resultats satisfactoris, no?

"El Centre de Recerca Econòmica, creat per "SA NOSTRA" i la Universitat de les Illes Balears, es dedica a la investigació en economia aplicada en els camps del turisme i del medi ambient"

-Sí, sens dubte. Dos anys després, la càtedra "SA NOSTRA" rebia el reconeixement de la UNESCO i es convertia en la primera i única càtedra UNESCO de la UIB. L'organisme internacional distingia amb aquesta acreditació l'activitat docent i investigadora de la càtedra. Un reconeixement que obliga a treballar més que mai, tot impulsant la recerca en matèria de medi ambient i a becar alumnes d'Amèrica llatina per poder cursar les activitats formatives de la càtedra. És en aquest sentit que es va articular el Centre de Recerca Econòmica (CRE) que, a més, dóna l'oportunitat als alumnes de la càtedra a col·laborar en els estudis que es realitzen en el centre.

-Quines són les principals activitats de la càtedra?

-Així, de memòria, jo destacaria el màster en gestió empresarial: qualitat i medi ambient, el d'especialista en gestió empresarial: qualitat i medi ambient i les titulacions d'experts en sistemes de gestió per a la certificació, en sistemes de gestió orientats a l'excel·lència, en protecció de medi ambient i en gestió ambiental a l'empresa.

INFORMACIÓ GLOBALITZADA

-En aquest mateix sentit, com valora la participació de l'entitat en la divulgació dels treballs de Worldwatch Institute?

-La participació, juntament amb Fundació Caixa Sabadell, a la divulgació de documents de referència mundial com ara l'Estat del Món o Signes Vitals suposa, d'alguna manera, una línia complementària al manteniment de la càtedra UNESCO. Es tracta d'actuar localment però sense perdre la visió de globalitat. En aquest sentit, els dos documents citats són de referència obligada per conèixer alguns dels indicadors globals de sostenibilitat mediambiental i social. Quelcom similar passa amb l'Informe sobre Desenvolupament Humà, que anualment publica el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament. Crec que s'ha de valorar positivament que l'anàlisi regional que cada any feim mitjançant l'Informe Econòmic i Social no perdi aquests referents globals.

Llorenç Huguet i Rotger és el president de "SA NOSTRA", Caixa de Balears. Va néixer a Ferreries (Menorca) l'any 1952. Es llicencià en matemàtiques (1977) i es doctorà en informàtica (1981) per la Universitat Autònoma de Barcelona. El 1980 va acabar la llicenciatura de ciències aplicades a la informàtica i a la gestió industrial a la Universitat Catòlica de Lovaina (Bèlgica). Des del 1977 fins el 1990 fou professor del Departament d'Informàtica de la Facultat de Ciències de la Universitat Autònoma de Barcelona, on, l'any 1988, va obtenir la càtedra de ciència de la computació i intel·ligència artificial. El 1990 es traslladà a la Universitat de les Illes Balears, d'on en fou elegit rector el 1995. Durant el seu mandat com a rector cal destacar l'impuls a l'aplicació de les noves tecnologies a l'educació mitjançant la creació del programa Campus Extens, que arriba a les extensions de Menorca i Eivissa. També de la Fundació Universitat-Empresa de les Illes Balears com un element de connexió amb el sector productiu.

Aquesta col·laboració que es manté des del 1998 (el 2003 es compleixen sis edicions amb la nostra col·laboració) permet apropar un document científic sobre la situació ambiental del món al ciutadà de les nostres illes i en la seva llengua, el català. Es tracta d'un document rigorós, objectiu i, crec, de recomanada lectura per als que prenen decisions.

LA SOCIETAT I LA UNIVERSITAT

-Fins fa molt poc vostè era rector de la Universitat. Ara presideix "SA NOSTRA". Quins són els lligams de les dues institucions respecte de la informació mediambiental, a part del màster universitari que hem comentat anteriorment?

-Fonamentalment a través del Centre de Recerca Econòmica, creat el 2001 per "SA NOSTRA" i la Universitat de les Illes Balears. EL CRE es dedica a la investigació en economia aplicada en els camps del turisme i del medi ambient, també amb una clara vocació interdisciplinària. Per al desenvolupament de les seves investigacions, el CRE manté una estreta col·laboració amb el Departament d'Economia Aplicada de la UIB, del qual aprofita no només el bagatge acumulat al llarg dels anys sinó també la difusió a nivell internacional de la recerca que realitzen els seus membres. S'analitzen, des d'aquesta perspectiva, els aspectes econòmics, socials i ambientals més rellevants per al desenvolupament de les Illes Balears. Mitjançant l'elaboració d'àmplies bases de dades que permeten millorar la informació econòmica disponible, la finalitat del CRE és construir un conjunt d'indicadors sintètics per estimar l'evolució de l'economia balear i donar suport als equips d'investigació de la UIB. La prova d'aquesta àmplia recerca són els articles en revistes i els llibres publicats pels investigadors del Centre, la col·lecció de periodicitat quadrimestral referent a la Conjuntura de les Illes Balears, l'Informe Econòmic i Social, així com altres monografies que edita "SA NOSTRA", Caixa de Balears.

-També col·labora amb les entitats naturalistes de les Illes?

-A través de la convocatòria d'ajuts per a projectes de conservació de la biodiversitat, "SA NOSTRA" dóna suport a les iniciatives de moltes entitats naturalistes, com ara el GOB, la Fundació Jardí Botànic de Sóller, el Museu Balear de Ciències Naturals i la Societat d'Història Natural de les Balears, per citar alguns exemples concrets. D'altra banda, la col·laboració de "SA NOSTRA" a través de la Universitat és molt àmplia; segur que hi ha moltes línies que ara no recordo o que, fins i tot, desconec... De tota manera, seguint amb el que li deia abans, el CRE possibilita que els estudiants de segon i de tercer cicle de la UIB interessats en el món de la recerca realitzin estades en el Centre per tal de participar en els projectes d'investigació que es troben oberts i realitzar activitats formatives en el marc de la càtedra UNESCO/"SA NOSTRA" per a la gestió empresarial i el medi ambient. D'altra banda, la Fundació "SA NOSTRA" i la UIB estam a punt de signar un conveni sobre l'Herbari Virtual de les Illes Balears. Aquesta iniciativa, desenvolupada pel laboratori de botànica de la UIB, permetrà a qualsevol persona accedir a pràcticament tot el catàleg de la flora balear, devers 1.500 espècies, amb informació clara i abundant sobre cada una d'aquestes plantes. A més, també es po-

drà obtenir informació sobre les espècies endèmiques, les espècies protegides, etc.

LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ I EL MEDI AMBIENT

-Com a matemàtic i expert en la societat del coneixement, quin és o quin ha de ser el paper de les noves tecnologies en la informació mediambiental?

-La primera Cimera de la Terra de Nacions Unides, celebrada a Estocolm l'any 1972, reclamava que, per protegir el medi ambient era precís protegir l'home, i que, per arribar-hi, era necessari aconseguir l'equilibri entre el creixement econòmic i el manteniment de la qualitat ambiental. De llavors ençà, han passat ja trenta anys i encara veim la necessitat de reclamar aquest paradigma, car no estam segurs d'haver assolit aquest mandat o desig internacional. Avui sabem que aquest deteriorament ambiental du inexcusablement cap al mateix deteriorament de l'ésser humà. La fam, la pobresa, la injustícia social, els desequilibris socioeconòmics... es fan cada vegada més grans, en el nostre planeta; de la mateixa manera, també s'incrementa el risc del canvi climàtic i la deforestació. En aquest panorama, les noves tecnologies són un nou mitjà de comunicació al servei de la societat civil. Això permet crear fronts comuns, difondre informació i coneixement sobre el que passa a un lloc o altre del món i organitzar accions de suport o de reacció. Un exemple són les mobilitzacions antiglobalització, protagonitzades pels moviments socials d'arreu del món.

-S'han desenvolupat projectes concrets? Quins?

-Quant a projectes concrets, val a dir que l'aplicació de les noves tecnologies de la informació a la resolució de problemes mediambientals és generalitzada a tots els àmbits. Per posar un exemple, l'any 2000 "SA NOSTRA" va premiar el projecte d'investigació per a "la implementació d'un sistema expert per a la recuperació paisatgística i el disseny ecològic de zones ambientalment degradades: els torrents de Mallorca". L'equip investigador ha demostrat que, en el camp temàtic del diagnòstic del paisatge i l'anàlisi de la degradació ecològica del territori, resulta adient la utilització dels sistemes d'informació geogràfica (SIG).

-Què són aquests sistemes d'informació geogràfica?

-Són eines informàtiques específiques que ens permeten analitzar, gestionar i representar la informació geogràfica adaptada al paisatge. Altrament, permeten desenvolupar cartografies, avaluar el paper de cada variable mediambiental en la configuració paisatgística i proporcionar un coneixement de la realitat multidimensional. També contribueixen a la recreació d'escenaris virtuals per a la planificació de les actuacions de restauració. L'equip d'investigadors ha emprat aquests instruments informàtics, generats a l'àrea de la intel·ligència artificial, que una vegada estructurats proporcionen respostes als problemes plantejats. L'aplicació dels sistemes experts als problemes mediambientals i paisatgístics es revela com una eina òptima sobretot pel volum d'informació a processar. Aquest projecte, guardonat amb el Premi d'Investigació, integra els sistemes d'informació geogràfica i els sistemes experts en un entorn d'Internet i proporció-

INFORMACIÓ CIUTADANA

-Creu vostè que el ciutadà està prou informat sobre la situació del medi ambient a les Illes Balears?

-El ciutadà sí que està més informat que abans, però el que cal analitzar són les vies d'on li prové aquesta informació, si les fonts són fiables, si la informació és esbiaixada... D'informació, n'hi ha, però no n'hi ha prou amb això. Cal que la gent l'entengui, que tengui capacitat crítica per analitzar-la i veure les repercussions que un fet o un altre pot tenir sobre el medi ambient (i de retruc sobre la seva qualitat de vida). Tot i així, la conservació del nostre entorn continua sent moneda de canvi i, per tant, sotmesa a interessos particulars. Per aquestes raons, la Fundació "SA NOSTRA" té com a objectius prioritaris el foment i el desenvolupament de la cultura i la sensibilització envers les problemàtiques ambientals i socials. En conseqüència, bona part de les accions i de les activitats que es programen als diferents centres de les Balears estan encaminades a assolir aquests objectius. Tot i que el seu grau de consecució és difícil de quantificar, es detecten indicis que ens donen llum sobre el grau de sensibilitat social, cultural i mediambiental de la població. La gent gran, els adults, els joves i els infants són col·lectius que han de poder accedir a aquesta oferta cultural i, per tant, se'ls ha d'apropar fent servir estratègies i plataformes diferents. El Programa d'Activitats Educatives 2003-2004 és una d'aquestes plataformes impulsades des de la Fundació "SA NOSTRA", especialment adreçada als infants i joves de les Balears, els quals, de manera individual i col·lectiva, han de prendre part pel medi ambient, per la cultura i per la solidaritat. Aquest posicionament, davant un món globalitzat, en el qual els desequilibris, la pobresa, la fam, l'homogeneïtzació cultural, la guerra i els desastres ecològics ens afecten directament o indirecta, és la millor aposta per una societat més justa.

na a l'usuari una base de coneixements dels elements que configuren el paisatge, així com pautes ecològiques, constructives i de disseny per a la rehabilitació d'entorns degradats.

LA SOSTENIBILITAT

-L'edició d'enguany del Premi "SA NOSTRA" de recerca es dedica a la "societat de la informació i del coneixement a les Illes Balears: visió actual i idees motor de futur". Un futur que es vol més sostenible. Poden contribuir les noves tecnologies a un entorn més saludable?

-Crec que sí, però no són més que una eina. Bona, però una eina a desenvolupar en totes les seves potencialitats. Però la sostenibilitat requereix quelcom més; la sostenibilitat l'aconseguiran les persones, no les noves tecnologies. S'arribarà a un futur sostenible quan les polítiques que s'empreguin a totes les escales (mundial, estatal, regional, local,...) hi estiguin clarament encaminades, sense subterfugis ni dobles llenguatges. I s'hi arribarà quan les persones siguem veritablement conscients de la repercussió de les nostres accions quotidianes, del poder que tenim i del risc que correm com a societat si la situació empitjora. Aquest futur, evidentment, haurà de considerar el medi ambient, però també les necessitats socials, sovint estretament relacionades a molts de territoris.

Les noves tecnologies són una bona eina, però la sostenibilitat requereix quelcom més; la sostenibilitat l'aconseguiran les persones"

L'estudi ERF, del socioecòleg Ramon Folch, creat l'any 1994 juntament amb Núria Doladé, treballa en l'elaboració d'estudis i projectes de recerca científica aplicada al servei dels valors sostenibles, en especial pel que fa al domini de la comunicació i gestió ambientals. Segons manifesten, la seva activitat es basa en tres principis: el primer, que la realitat es pot estudiar i entendre; segon, que la realitat es pot canviar i, un tercer, que posa l'èmfasi en els criteris ètics, en el

"Estic convençut de la importància de la protecció intel·ligent"

Constanza Forteza

reconeixement d'una jerarquia de valors a l'àmbit de les ciències socials. L'Estudi ERF, que compta amb nombrosos clients entre les institucions i les empreses catalanes, ha impulsat nombrosos estudis territorials; també dictàmens, auditories i projectes a l'apartat de la gestió sostenible i, a la vegada, l'edició de nombroses publicacions científiques. Ramon Folch és autor d'una llarga relació de volums, com a estudiós i com a narrador, relatius al medi ambient (La dèria de mirar, 2000; Diccionario de Socioecología, 1999; Ambiente, emoción y ética, 1998; Natura en gestió, 1991- versió bibliogràfica del programa "Natura" de TV3-La Vegetació del Països Catalans). En aquests moments, l'Estudi ERF treballa en un ambiciós projecte per al Fòrum Barcelona 2004.

-L'Estudi ERF es defineix com un despatx d'estudis i projectes per a l'aplicació de la cultura científica al servei dels valors sostenibles, en especial pel que fa al domini de la comunicació ambiental. Valora aquest treball, aques- ta iniciativa, com a pionera?

-Vam crear ERF l'any 1994, ara farà deu anys, tot i que administrem un fons comercial i de relació iniciat per mi mateix ja en fa més de trenta. És segur que aleshores no hi havia cap despatx professional comparable, certament. Vull subratllar "despatx professional", perquè ERF era i és justament això, no pas una ONG amb funcions de consultoria. Som una S. normal, subjecta al règim empresarial ordinari, que no ha rebut mai cap mena d'ajuda o subvenció, ni tracte de favor de cap classe. Vivim de vendre honestament els nostres serveis, com fa qualsevol professional honrat, sigui sastre, flequer o arquitecte.

-Vostès indiquen que la realitat mediambiental es pot canviar gràcies als projectes i que hi ha una jerarquia ètica. Com juguen aquests factors, quin grau de condicionament imposen quan es tracta d'impulsar un projecte específic?

-En els estudis o projectes que propiciem nosaltres, aquests valors ètics són a la base mateixa de la proposta. En els treballs que ens encarreguen tercers, apliquem aquests mateixos criteris, però no al concepte -que és del client, és clar-, sinó al procés de valoració i/o de disseny de la feina, cosa que ens porta a no acceptar determinades demandes. No sempre responem el que el client esperava sentir, però fins ara ni un sol client, mai, no ens ha manifestat decepció per la nostra prestació, i això que treballem per a l'Administració, per a fundacions, per a petites i mitjanes empreses i també per a grans multinacionals. En una ocasió, tanmateix, una multinacional no implementà ni una de les nostres propostes... Ben mirat, no fem altra cosa que aplicar una mena de deontologia hipocràtica, però no en l'exercici de la medicina, sinó de la socioecologia i la projecció ambiental sostenibilista.

-Les iniciatives mediambientals que afecten el territori es veuen sovint sotmeses a un debat on s'enfronten els criteris de rendibilitat econòmica i els conservacionistes. El Pla hidrològic podria ser un exemple. Serveix la comunicació ambiental per fer que els debats superin aquest enfrontament o, fins i tot, aquesta politització?

-ERF-Gestió i Comunicació Ambiental SL. no és una empresa de "comunicació ambiental", sinó de "gestió i comunicació ambiental" (socioambiental, de fet), tot alhora. Això vol dir que incorporem la comunicació en el nostre procés projectual a fi d'evitar la tendència autista de la majoria dels projectistes. Comunicuem -no pas publicitem- els nostres projectes a fi de poder projectar amb prou coneixement social. Aquestes campanyes publicitàries unidireccionals que volen vendre el que ja està fet i beneït no són operacions de comunicació projectativa. El desafortunat PHN -per dir-ho suaument- no hauria resistit el primer assalt d'un procés comunicatiu mínimament honest. Només per això, ja és un mal projecte.

-Atès el valor en el mercat del territori, insular i escàs, de les Balears, aquí la discussió entre rendibilitat i conservacionisme està darrere de qualsevol mesura ambiental que es vulgui impulsar. Coneix la problemàtica

balear, en general? Com es pot, des del punt de vista de la comunicació, fer entendre que la protecció pot ser un camí de futur, una via per a la mateixa rendibilitat territorial futura?

-El comunicador ha d'estar convençut del que diu, però també ha d'estar disposat a canviar de parer davant d'una millor opinió. La comunicació, al revés de la publicitat, és bidireccional. Nosaltres ens expliquem i, en sentir els nostres interlocutors, ens replantegem posicions. O bé, havent-los escoltat, ens reafirmem en les nostres amb més coneixement de causa. Fer entendre que la protecció és un camí de futur exigeix estar-ne prèviament convençut i, simultàniament, estar disposat a canviar de parer davant de millors arguments. És així que resultes creïble i convincent, perquè destries veritats abans de voler-les vendre. Els discursos farisaics de la dreta especulativa no tenen cap interès; les evanescències fonamentalistes, tampoc. Jo estic convençut de la importància de la protecció intel·ligent -he dit intel·ligent, no embaladida- perquè en trenta-cinc anys de professió atentament auscultativa ningú no me n'ha donat un argument sòlid en contra. A ERF tractem de projectar creati- vament per progressar en la construcció de la sostenibilitat, és a dir, procurem anar endavant, no pas endarrere com la dreta reaccionària, ni tampoc caure pels costats per manca de vigor tecnocientífic o de sentit de la realitat.

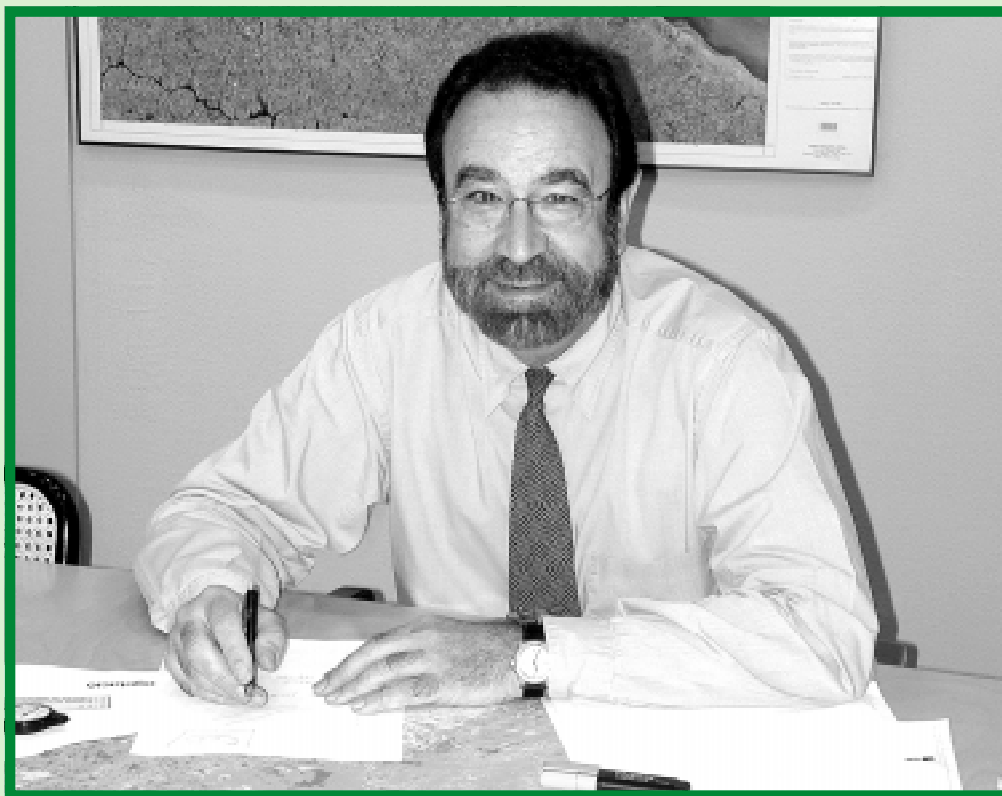
-Quins projectes desenvolupen per al Fòrum Barcelona 2004?

-Primer vam contribuir a concebre l'opció urbanística de fons, que suposa una internalització de funcions urbanes molt agosarada: creació d'un espai de gran centralitat metropolitana sobre una depuradora i al costat de plantes termoelèctriques i estacions de tractament de residus. El concepte sostenibilista ha estat dir: si això cal a la ciutat, ha de poder conviure amb els ciutadans. És el cas de la cuina o de la cambra de bany modernes, que ocupen espais centrals de la llar i fins i tot les mostrem orgullosos a les visites. S'imagina un gran espai de negocis, de lleure, de cultura i de congressos d'una trentena d'hectàrees en plena zona urbana, però al damunt d'una macrodepuradora capaç de tractar 800.000 m³/dia d'aigua residual i al costat de plantes termoelèctriques i d'un ecoparc per al tractament de deixalles urbanes? Poca broma: parlem d'una inversió, ajustada a aquest criteri, de l'ordre dels 2.860 milions d'euros, quasi mig bilió de les antigues pessetes... Després vam assumir la direcció d'una de les exposicions, "Habitar el món", on expliquem aquesta mena de coses, concretament la manera com els humans ens relacionem amb el planeta i la forma com hi desenvolupem models productius i socioeconòmics.

Fòrum Barcelona 2004: "S'imagina un gran espai de negocis, de lleure i de cultura, d'una trentena d'hectàrees en plena zona urbana, però al damunt d'una macrodepuradora capaç de tractar 800.000 m³/dia d'aigua residual?"

RECONVERSIÓ TERRITORIAL

-Els projectes de reconversió territorial de moment són, almenys en el cas de les Balears, objectius expressats a la planificació, però que encara mai no s'han concretat a la pràctica. Quines consideracions es podrien fer, quins exemples es podrien formular com a casos a seguir?

un tema de debat. Considera que es pot limitar l'afluència de persones a través de la planificació territorial, que aquesta és l'eina per determinar quantes persones poden viure, i de quina manera, a un lloc determinat?

-Sí, sempre que es faci a l'escala adequada. En efecte, la deplorable permissivitat actual no pot combatre's amb una planificació ingènua -o sigui inadequada- que ignori les dinàmiques europees. La insularitat geogràfica ja no és insularitat social. Les unitats de gestió territorial del segle XXI han saltat una potència de 10 respecte del que eren cinquanta anys enrere. Mallorca o Menorca o Eivissa no són illes de les Balears, sinó comarques d'Europa, com Catalunya. Això no modi-

-No puc fer un diagnòstic d'un pacient que no he explorat a fons, baldament sigui un molt estimat, conegut de tota la vida. Ara bé, puc dir que si aquest pacient no abandona determinats hàbits, no hi ha metge que pugui ajudar-lo.

-A un país turístic com el nostre, fins a quin punt estan considerades les aportacions dels estudis dels valors sostenibles, a l'ordenació territorial, a la planificació sectorial i puntual, a les lleis, etc.?

"Estic segur del canvi, simplement perquè és o serà necessari, i per això em preocupa la gestió de la transició. Només els estúpids segueixen cavant per trobar la sortida d'un pou"

-No hi ha cap país turístic de mena. Ni cap país industrial. Hi ha territoris que han decidit desenvolupar el turisme o la indústria -o ambdues coses-, a partir de determinades predisposicions. És diferent i cal recordar-ho. Les Balears podrien ser un empori del calçat, per exemple (hi ha economistes que ho expliquen molt bé) i ves a saber

què seran d'aquí cent anys. És per això que les opcions que comporten la decapitació de tota altra potencialitat larvada són una barbaritat econòmica. He dit econòmica, sí. També solen ser una barbaritat ambiental, però això és secundari, en el sentit que es tracta d'una derivada segona, perquè els problemes ambientals no fan més que reflectir les disfuncions socioeconòmiques, no pas a l'inrevés.

COMARQUES D'EUROPA

-A regions de territori limitat com les Illes, i més si aquest és considerat un valor primordial en el negoci turístic, la qüestió demogràfica -tant per l'atracció de residents del nord d'Europa com per l'atracció laboral d'immigrants- és

fica les limitacions objectives, com les disponibilitats hídriques, naturalment, però canvia l'abast del plànol i, per tant, l'escala de la planificació. Passa el mateix amb el planejament urbanístic: els plans són encara municipals, però per poc temps (ja ara haurien de ser regionals). No es pot planificar la descongestió d'una cambra sense veure com funciona la resta de la casa.

-Amb la perspectiva d'una activitat professional duita a terme durant anys, pensa que l'aspiració civil cap a un millor medi ambient fracassa o que aquest és un objectiu dinàmic al qual, sigui quin sigui el punt en el qual ens trobam, mai no es pot renunciar?

-No fracassa en absolut. Al contrari, la creixent magnitud del problema incrementa la potencialitat de la pressió social. Justament m'amoïna que tota la potència vindicativa que s'acumula de forma exponencial no acabi traduint-se en un esclat deleteri. Estic segur del canvi, simplement perquè és o serà necessari, i per això em preocupa la gestió de la transició. Només els estúpids segueixen cavant per trobar la sortida d'un pou.

-Però, si miram la realitat, en el cas de l'urbanisme i de la construcció, ara hi ha comportaments menys ecològics que fa vint anys. Pensa que l'objectiu de la sostenibilitat, formalment acceptat per tots, s'ha banalitzat i tergiversat de tal manera que ara és més difícil incorporar les seves determinacions? És vostè optimista amb relació al futur?

-L'ecologisme, i encara més el sostenibilisme, és un constructe cultural. Abans no érem més ecologistes, simplement estàvem més supeditats a l'ecologia. És molt diferent, però sovint es confon. El problema no és no haver estat sostenibilista quan no se'n podia ser, sinó no ser-ho ara que cal. El futur, més que res, és inevitable.

Durant uns anys va presidir des de Palma i a nivell estatal, la Unió Progressista de Fiscals. Ara és un dels pocs fiscals de medi ambient que hi ha a l'Estat espanyol. Adrián Salazar, un basc de quaranta-dos anys, exerceix voluntàriament aquesta responsabilitat en unes condicions especialment adverses. Així ho explica amb una sinceritat tan serena com valenta, sense retrets. Diu que s'avança molt a poc a poc, però que s'avança, a pesar de tot: perquè a les Balears, tot i les bones paraules generalitzades sobre la defensa del medi ambient, a la pràctica la majoria de les administracions públiques són indiferents als delictes ecològics i territorials, i són, a més, elles mateixes, les grans infractores. L'urbanisme a la carta, al qual són tan aficionats alguns grups polítics governants, podria amagar allò que, d'una altra manera, serien els atemptats més flagrants contra la normativa urbanística. Perquè aquí també hi ha

el delinqüent refinat, aquell que mai no cau en les xarxes de la Justícia sinó que, ben al contrari, serà molt reconegut socialment. Com en altres terrenys de la delinqüència, aquí també cauen els petits i els més negats i, així i tot, l'Administració de Justícia es mostra encara particularment indulgent amb els delinqüents mediambientals. La manca generalitzada de mitjans per prevenir, dissuadir i perseguir els delictes mediambientals tampoc no atura Adrián Salazar. Ell ha hagut d'estudiar, sense el suport de la Fiscalia General, sinó només amb l'ajuda d'experts tan voluntariosos com ell, tota la complicada legislació mediambiental. És l'únic fiscal de delictes ecològics de les Balears quan en farien falta més i ha de sumar a aquesta responsabilitat les tasques habituals que es reparteixen tots els fiscals, que acusen les Balears d'un dèficit de dotze places com a mínim.

"La impunitat mediambiental és dramàtica"

Gina Garcías Sansaloni

-Com funciona a les Balears la persecució del delictes mediambiental?

-Hi ha aspectes optimistes i altres negatius. És optimista el fet que augmenta la consciència social sobre la protecció del medi ambient; en segon lloc, malgrat que el legislador ha anat a poc a poc, s'han introduït els delictes mediambientals a les reformes legals que s'han fet els darrers anys. S'ha de recordar que el Codi Penal del segle XIX només castigava els delictes contra béns privats, particulars: els delictes contra la vida, contra la propietat. És a partir del desenvolupament de la Constitució del 1978 quan s'estableixen béns públics col·lectius, com el de la salut pública o el medi ambient, que són interessos col·lectius difusos, interessos que no afecten directament una persona sinó la col·lectivitat. El legislador ha considerat, el 1995, amb bon criteri, que s'havien d'establir sancions penals per a les infraccions greus contra el medi ambient perquè con-

siderava que era l'únic instrument per combatre-les. I parlava el 1995 que la infracció administrativa era insuficient per a la persecució dels delictes contra l'ordenació del territori: els ajuntaments no exercien la disciplina urbanística, i per tant s'havia de recórrer a la legislació penal per fer complir aquestes normatives. En l'exposició de motius i als debats es parlava que el desgavell urbanístic no es podia afrontar si no era a través de la criminalització d'aquests fets i de determinades conductes. Aquest seria l'aspecte positiu.

-L'aspecte negatiu?

-És que tothom es defineix com a defensor del medi ambient, perquè ningú no es considera tan bàrbar com per

LA INCLUSIÓ AL CODI PENAL

El 1995 la reforma del Codi Penal va regular per primera vegada a Espanya els delictes contra el medi ambient en els seus diferents àmbits: delictes contra l'ordenació del territori, delictes contra la flora i la fauna, sobre els incendis forestals, etc. Segons Adrián Salazar, la problemàtica de les Balears és peculiar, "perquè no hi ha unes indústries contaminants, com hi pot haver a Catalunya, per exemple, però en canvi tenim una gran pressió urbanística. A les Balears el desenvolupament urbà planteja una sèrie de problemes mediambientals greus, sobretot els derivats del consum d'aigua -aquí tenim el problema dels aqüífers i el de les depuradores, que generalment són bastant deficients, el problema és què fer amb els fangs de les depuradores-, el problema de la gestió dels residus i sobretot dels residus de la construcció, residus urbans, la gestió dels residus de cotxes... Dels delictes contra la flora i la fauna destaca la utilització de verins, que delma algunes espècies protegides com la milana real o el voltor negre, i els incendis forestals, que no són específics de la zona. Però, tot i això l'atemptat més greu que es produeix a les Balears és el conjunt de delictes contra l'ordenació del territori. El creixement urbanístic ha envaït zones d'interès ecològic i les ha degradat".

no ser defensor del medi ambient, però la realitat, en canvi, és que les administracions a les Balears no fan el que haurien de fer: basta passejar-se per la ruralia mallorquina per veure que no hi ha disciplina urbanística,

"Les operacions que fa una urbanitzadora, es fan generalment de forma més sofisticada, tot aconseguint llicències, permutes, una reclassificació del terreny, i llavors és evident que hi ha hagut moltes infraccions penals, però són molt difícils de detectar"

que les infraccions greus són impunes per tolerància o per complicitat tàcita. En alguns ajuntaments hi ha una tolerància realment molt greu. Això es nota en el fet que pràcticament són nul·les les denúncies de les autoritats. L'anterior Conselleria de Medi Ambient, (que regia Margalida Rosselló de Els Verds) pretenia fer una bona feina, ja veurem què passa amb la conselleria actual (regida per Jaume Font del PP), però em fa la impressió que no prioritzarà la tasca de perseguir. Perquè no es pot oblidar que per poder perseguir el delicte mediambiental és necessari que hi hagi una prèvia infracció administrativa. És a dir, els ajuntaments i el Govern han de sancionar una infracció administrativa perquè nosaltres puguem intervenir des del

punt de vista penal. Perquè existeixi infracció penal hi ha d'haver al mateix temps infracció administrativa.

-Els ajuntaments, els consells, el Govern no fan tot el que haurien de fer?

-Si aplicassin el mateix zel a perseguir les infraccions mediambientals, urbanístiques, sobre residus, abocaments

Adrián Salazar (Arrankudiaga, Bizcaia, 1961) va arribar a Palma, destinat com a fiscal, el gener del 1988. L'any 1996 va ser nomenat fiscal de medi ambient de les Balears. Ha estat president de la Unió Progressista de Fiscals del 1999 al 2001. Membre del Consell Fiscal des del 1989 al 1993. Ha participat en el Projecte de Cooperació del Poder Judicial a Hondures, de l'any 2000 al 2003, on ha impartit cursos de formació jurídica. L'any 2000 ha participat a activitats del Senat de Colòmbia on ha fet cursos de dret penal internacional sobre temes de delictes contra la humanitat.

il·legals, etc... que posen en temes de trànsit, estariem molt millor. Perquè, a més, la impunitat afavoreix la proliferació dels delictes. I aquí hi ha molta d'impunitat. La temptació és molt grossa per a un ciutadà que veu que el seu veí s'enriqueix notablement construint on no es pot fer. És de beneïts no fer-ho. Això és realment greu. L'Administració hauria de fer molt més del que fa, sobretot els ajuntaments, perquè n'hi ha que actuen amb pura tolerància per falta de mitjans, però també n'hi ha que són autèntics col·laboradors dels infractors. A més, el delicte contra l'ordenació del territori és molt difícil de perseguir si l'ajuntament no col·labora, perquè el SEPRONA (Servicio de Protección de la Naturaleza, de la Guàrdia Civil) només detecta les construccions il·legals a les zones protegides: generalment un picapedrer o un propietari que construeix els caps de setmana. Però les operacions urbanístiques greus, les importants, que fa una urbanitzadora, es fan generalment de forma més sofisticada, aconsegueixen llicències, permutes, una reclassificació de terreny, i llavors és evident que hi ha hagut moltes infraccions penals, però són molt difícils de detectar a causa de la complexitat de l'Administració municipal.

-És un fenomen paral·lel al de la delinqüència econòmica, on hi ha el lladregot i l'estafador de quant blanc o el comissionista. El primer va a la presó i els altres reben honoratges socials?

-Sí. El gran delinqüent contra el medi ambient en general és més difícil de detectar, perquè hi ha una aparença de legalitat, que es dona quan aconsegueix una llicència. La infracció que comet a vegades és més sofisticada, navega en la indefinició, no se sap si és civil o penal...

L'ADMINISTRACIÓ, LA GRAN INFRACTORA

-L'any 2003 s'han fet a Espanya quatre reformes del Codi Penal. S'hauria hagut d'aprofitar per modificar qualche aspecte de la legislació penal mediambiental?

-El Codi Penal no és del tot satisfactori. S'hauria pogut aprofitar alguna reforma per millorar-ne alguns aspectes. Però el principal problema per a la defensa del medi ambient és que les administracions no compleixen la llei. Podem parlar de les depuradores. Les infraccions les comet la mateixa Administració. Succeeix igualment amb el tema de la ferralla. Des de gener del 2003 és necessari descontaminar els cotxes que es donen de baixa. Això només ho fa a les Balears un únic gestor, que té capacitat per descontaminar tres cotxes al dia. La Prefectura de Trànsit obligarà a complir una norma per a la qual no hi ha mitjans per al seu compliment? Quan l'Administració diu, és que no hi ha mitjans per complir aquesta norma, a vegades cau en l'autocomplaença, en la resignació. Quant a les depuradores, el cert és que el 1992 l'IBASAN les va assumir amb una voluntat política clara de propiciar la netedat de les aigües, però ara moltes estan desbordades i contaminen. Això és responsabilitat dels ajuntaments?, de l'IBASAN, que ha triat una depuradora incorrecta?, dels gestors que per estalviar uns doblers no apliquen els mètodes apropiats... dels emissors que són insuficients...? És a dir, s'ajunten tota una sèrie de col·lectius còmplices en la irresponsabilitat de la gestió de les depuradores, i després també hi ha el problema econòmic, és clar, el problema se solucionaria amb una gran inversió, però no hi ha els doblers necessaris per fer-la. A

vegades entra el desànim: si no es pot fer res, apaga i anem, però altres vegades es veu que hi ha voluntat de solucionar el problema.

LA PARCIALITAT DELS JUTGES

-És a dir, la legislació en línies generals és positiva i suficient?

-És veritat que alguns tipus penals estan redactats de tal forma que es fa difícil la persecució. Però el problema més greu és la manca de sensibilitat: tothom diu que vol un medi ambient sa, però jo mateix veig que els fiscals i els jutges, que són gent d'un nivell cultural alt, no tenen dificultats per condemnar a dos anys de presó qui ha robat un radio-cassette, però en canvi no es decideixen a condemnar qui ha abocat residus urbans a un lloc que no podia, i diuen, home, aquest és un groller, però tampoc no el tancarem a la presó per això.

-Això és un altre plantejament classista de la justícia, que també li costa empresonar els grans delinqüents econòmics que pertanyen a la societat "respectable".

-Clar, el que passa és que en el cas de delictes mediambientals és difícil personificar la responsabilitat penal. El procés d'identificació d'aquest tipus de delinqüent és més gran, perquè semblen persones honestes, que no han fet res, que només han estat imprudents. Ara, la situació millora. Però encara hi ha alguns tribunals que es neguen a condemnar, tot al·legant el principi d'intervenció mínima per absoldre'ls.

-Què diu aquest principi?

-El principi d'intervenció mínima diu que s'han de sancionar penalment les conductes especialment greus, però que no fa falta sancionar penalment aquelles conductes que ja han patit una sanció administrativa o civil. Aquest és un argument que empen alguns jutges per no condemnar. Fins al punt que el Tribunal Suprem ha dit, no, no, escolti, que el Codi Penal també s'ha d'aplicar.

El principi de legalitat ha de vincular tothom i si el legislador diu que una conducta s'ha de sancionar, hi ha d'haver condemna. Passa igual amb el principi d'intervenció mínima per al delicte fiscal, i jo crec que no només s'ha d'exercir, sinó que la llei s'ha d'aplicar plenament. El jurista ha de complir la llei. Aquest és un entrebanc que se soluciona a poc a poc.

LES DIFICULTATS DE LA POLICIA MEDIAMBIENTAL

-Tenen mitjans suficients?

-Aquest és un altre gran problema. La falta de mitjans. A les Balears només som dos fiscals, jo mateix, i un company que m'ajuda en els temes d'Eivissa. Però la manca de mitjans es nota sobretot en el SEPRONA, que té molt poc personal. En tota Eivissa la Guàrdia Civil (SEPRONA) té dues persones i un motorista. No hi ha una policia clarament mediambiental. Perquè no s'ha d'oblidar que una veritable policia mediambiental ha de complir una funció preventiva, una funció de dissuasió. Si es controlassin els pous, per exemple, la gent tendria més por d'obrir un pou il·legal. El Departament de Recursos Hídrics deu tenir un o dos inspectors per controlar tots els pous il·legals que s'obren a Mallorca. La tasca inspectora que fan els zeladors municipals és molt insuficient. La impunitat està garantida. De què ens serveixen les lleis si no hi ha mitjans per aplicar-les? A més, generalment el delinqüent mediambiental sol ser un empresari que té recursos econòmics i es pot permetre proves

"Els ajuntaments, els consells, el Govern no fan tot el que haurien de fer. Si aplicassin el mateix zel a perseguir les infraccions mediambientals que les de trànsit, estariem molt millor"

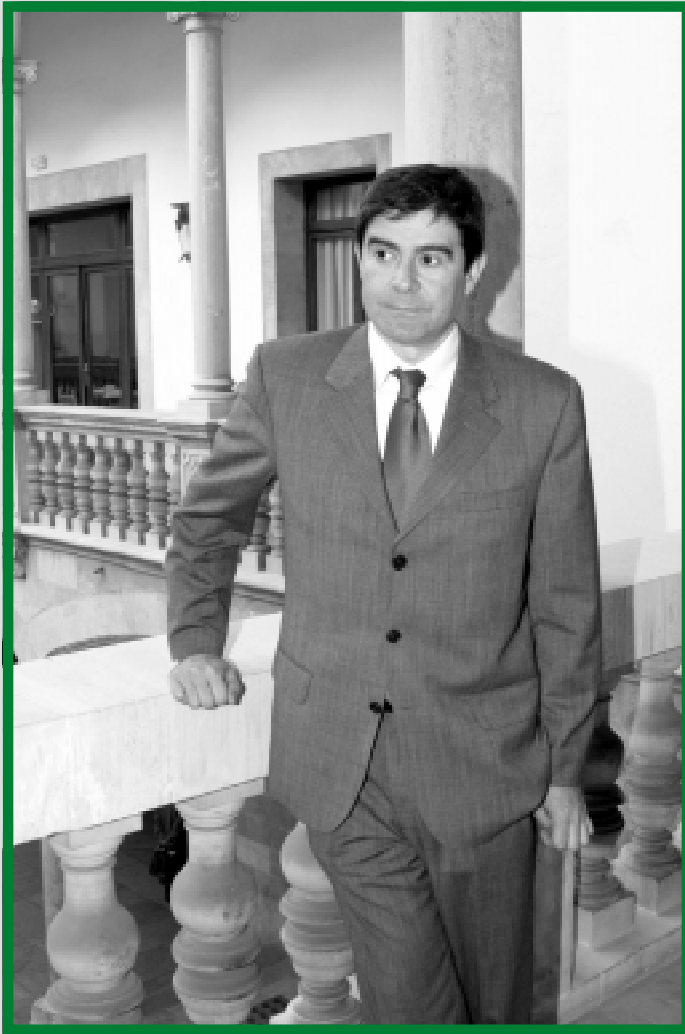
BALANÇ D'UN ANY

Al llarg del 2003 la Fiscalia de Medi Ambient ha duit a terme 30 diligències informatives per 18 delictes contra l'ordenació del territori (fonamentalment, construcció a espais protegits), altres 8 per abocadors no autoritzats, molts d'ells a espais protegits, i 4 més de divers contingut (incendis, etc.).

La Fiscalia ha formulat 24 denúncies que es tramiten a diferents jutjats de Mallorca.

Hi ha hagut 8 sentències condemnatòries, de les quals 3 han estat "de conformitat", que significa que els acusats han assumit la responsabilitat i han acceptat la pena.

A això s'han d'afegir les múltiples denúncies que es reben a la Fiscalia, fonamentalment de part del SEPRONA, i que s'arxiven tot i les intenses investigacions policiaques, perquè no es pot acreditar l'autoria dels fets, com són, per exemple, els incendis que va patir l'estiu passat la serra de na Burguesa.

pericials favorables, contaminen i fan veure que aboquen aigua beneïda. La fiscalia no té més mitjans que un metge forense que pot actuar en un nombre molt limitat de delictes.

-L'Administració no col·labora en la persecució del delictes, però, si més no, compleix les lleis mediambientals?

-No només no col·labora sinó que és una de les principals infractores de la legislació mediambiental. Amb l'anterior consellera de Medi Ambient és veritat que vàrem obtenir molt bona col·laboració; de l'actual conseller de moment no hem aconseguit més que bones paraules. Un exemple: per delimitar la toxicitat de l'abocador il·legalment de Can Set, la Conselleria de Medi Ambient va gastar un parell de milions de pessetes per fer proves de dioxines. La Conselleria va avançar la restauració de la pedrera, que ha costat més de cent milions de pessetes, i ara la reclama el promotor de la il·legalitat. Ara el tema és pendent de sentència.

-En quina situació legal es troba la denúncia del PSM contra EMAYA per abocar aigües residuals sense depurar a la badia de Ciudad Jardín?

-En tràmit. Però el tema és molt complicat: qui és el responsable penal que la depuradora s'espantlli tan sovint? El que la gestiona ara? O el que no va preveure a temps que s'havia d'ampliar? Però aquesta no és l'única denúncia que ha suscitat molt d'interès públic. Les que es varen fer per abocament d'escombraries de la construcció a les pedreres de Can Barceló i Can Set, a Mallorca, varen ser molt importants, pel volum de deixalles abocades i per les seves repercussions econòmiques. La persecució penal d'aquests fets ha motivat que el sector s'hagi regularitzat un poc. L'infractor ha descobert que també és rendible fer les coses bé. En el tema de la caça, per exemple, hi ha hagut alguns judicis i sentències condemnatòries a Mallorca i a Menorca sobre la utilització de verí. També hi ha hagut sentències importants sobre la caça d'espècies protegides. I a més han tengut molta difusió i han estat una advertència per als caçadors. En tema incendis forestals, l'actuació del SEPRONA és bastant àgil, i tot i que en ocasions és molt difícil detectar els responsables dels incendis, l'actuació del SEPRONA va facilitar que s'aturassin. I en temes d'ordenació del territori hi ha bastants expedients oberts, sobretot amb relació a la construcció a zones protegides, tant a Eivissa com a Mallorca. A s'Albufera i a s'Albufereta, a l'ANEI de Tramuntana, també en uns abocaments localitzats a Calvià, davant la depuradora de Santa Ponça. A Bunyola hem obert expedient a dues urbanitzadores que han envaït el domini públic del tren. És un tema greu, a més, ens interessa aclarir com s'ha pogut aconseguir llicència per edificar a sòl públic.

LA PUBLICITAT DE LES CONDEMNES

-Per què hi ha tan poca publicitat sobre els processos penals mediambientals, quan precisament la manca de mitjans judicials fa més necessari que mai que les sentències exemplifiquin?

-Això depèn dels periodistes. A vegades em sorprèn a mi mateix que notícies que no semblen molt rellevants surtin molt i altres que ho són no tinguin ressonància. La difusió seria molt important en alguns temes, com el de caça il·legal, perquè té un efecte dissuasiu molt important.

-No s'ha plantejat la fiscalia la conveniència de donar publicitat a les condemnes, com s'ha plantejat en altres qüestions, com els maltractaments familiars?

-Tampoc no estam en condicions d'avisar els mitjans de comunicació.

-Quants de fiscals farien falta a les Balears per perseguir eficaçment els delictes mediambientals?

-Fan falta mitjans professionals, però sobretot mitjans materials. Tenim el factor positiu que la sensibilitat és gran, sobretot a alguns sectors. El GOB, Greenpeace fan una tasca molt positiva en aquest sentit, amb independència que en determinats temes puguis estar o no d'acord amb ells. La manca de denúncia per part de l'Administració se supleix en molts de casos pels veïns i afectats i per les organitzacions ecologistes. L'Administració s'ha de dotar de mitjans materials, però sobretot, hauria de sancionar, d'acord amb les seves normes. Però també he de dir que dins l'Administració hi ha persones que fan grans

esforços per dur endavant aquesta tasca. També els companys de l'Administració de Justícia haurien de ser més sensibles en aquests temes. Jo crec que n'hi ha alguns que pensen que la Fiscalia de medi ambient és una espècie d'afició, tot i que no ho diguin. Molts de delictes mediambientals s'evitarien si realment l'Administració fos complidora i inspectora dels deures dels ciutadans i de les empreses.

-El Pla de residus de Mallorca no es compleix perquè el Consell no ha fet encara totes les infraestructures i els ajuntaments no posen els mitjans perquè els ciutadans puguin complir les normes.

-A Eivissa la situació és molt més caòtica. No hi ha un abocador de residus legals. No s'executa el Pla director, no hi ha abocador per als residus de la construcció. Moltes depuradores de l'IBASAN no tenen llicència d'activitats... La mateixa Administració falla, diu que per impossibilitat material. Però també he de dir que es fan moltes coses. No pensi, la situació millora.

ELS DÈFICITS PÚBLICS

-S'ha condemnat alguna vegada alguna Administració?

-No, perquè és realment molt complicat esbrinar quina persona té la responsabilitat penal d'un acte administratiu. En els casos en els quals l'Administració no compleix la responsabilitat es dilueix en moltes persones. Per exemple, qui és el responsable que una depuradora sigui insuficient i per tant deficient? L'ajuntament que no té les aigües pluvials i fecals separades?, l'IBASAN que no ha previst la necessitat d'ampliació de la depuradora?, el gestor, que no la utilitza bé?, l'emissari de Costes, que la tira a la mar?, tot és molt complicat. *Entre todos la mataron i ella sola se murió...* A Sóller es va suscitar un cas molt evident. Hi havia una contaminació d'aigües fecals provocada per un veí. Hi havia una depuradora, però com que les aigües pluvials i les fecals no estaven separades i s'ajuntaven, quan plovia molt aquesta depuradora era insuficient. A la vegada, els tècnics deien que la depuradora era adequada per al volum d'aigües fecals que havia de tractar. Vàrem dur el batle a declarar com a imputat. El batle ens va dir, "és veritat, però no puc fer més. Cada any gastam més de cent milions de pessetes en separacions parcials d'aigües fecals i pluvials. No tenim recursos per invertir tota l'obra en un pic. L'any 2010 estarà solucionat, no pot ser abans". És clar, no el podíem fer responsable penal d'una situació que es remuntava a molt de temps enrere. Però, malgrat totes aquestes dificultats, tal vegada l'àmbit penal serveix per accelerar els processos de solució dels problemes. I això ja és bastant. També la publicitat de la denúncia accelera les solucions. Perquè l'opinió pública és una pressió per als polítics.

LA RESPONSABILITAT DE LES DIFERENTS INSTITUCIONS

-L'orientació política de les administracions, condiciona la solució d'aquests problemes?

-La tasca que va fer la Conselleria de Medi Ambient quan n'era responsable Els Verds va ser molt important. En

LES DIFICULTATS D'APLICAR UNES LLEIS QUE CANVIEN

Segons Adrián Salazar, un dels problemes a l'hora d'aplicar la legislació penal sobre els delictes mediambientals és que perquè existeixi delictes penal ha d'existir prèviament infracció administrativa, i la continua evolució de la legislació administrativa sobre el medi ambient dificulta l'aplicació de la llei.

Basta mirar el BOCAIB, diu Adrián Salazar, per adonar-se de la continua evolució de les normes comunitàries, estatals, autonòmiques i locals sobre aquesta legislació. En matèria urbanística -afegeix- la regulació és confusa a causa dels canvis legislatius derivats dels canvis polítics, i també del fet que les diferents administracions (Govern, consells, ajuntaments) "han regulat aquestes matèries de forma poc harmònica. Això, per descomptat, no és desitjable".

Seria desitjable conclou Salazar "que els diferents grups polítics es posassin d'acord en uns objectius a llarg termini en matèria mediambiental i sobretot urbanística, perquè no quedi al vaivé dels canvis polítics".

canvi ni el Consell de Mallorca ni cap ajuntament de les Balears, de cap color polític, no han fet mai cap denúncia.

-La presidenta del Consell de Mallorca va proposar la figura del defensor del territori tot al·legant que ni els ajuntaments ni el mateix Consell volia implicar-se políticament en la denúncia de la indisciplina urbanística. Creu que aquesta figura de defensor del territori, de la qual no s'ha tornat a parlar, seria una evasió de les pròpies responsabilitats?

-Per descomptat. A més, si és un càrrec polític, tornaríem a tenir el mateix problema. No s'avançaria molt. Els ajuntaments tenen por d'enfrontar-se als ciutadans. Però he de dir que l'àmbit penal és una forma més en l'intent de protegir el medi ambient, però n'hi ha més. Des del punt de vista educatiu, preventiu, dissuasiu, administratiu, s'avança tot i que sigui molt lentament. Però estam millor que fa cinc o sis anys. L'activitat més important la realitzen les organitzacions ecologistes i els particulars. Hi ha funcionaris molt compromesos. Els polítics van molt al darrere.

-La mateixa fiscalia està condicionada per les directrius del fiscal general de l'Estat?

-El fiscal general de l'Estat no ha avançat per donar la suficient entitat a la figura del fiscal del medi ambient, ni per dotar-lo de mitjans. Aquí a les Balears hi ha un fiscal de medi ambient, però a moltes comunitats no n'hi ha cap. No hi ha ningú, i seria molt important com a referent. D'altra banda, la legislació mediambiental és una matèria molt complicada i la fiscalia general no ens ha procurat aquesta formació, l'hem hagut d'obtenir de forma autodidacta i voluntarista, tot robant temps al temps lliure. Jo he tengut la sort de trobar gent molt disposada a informar-nos.

-Hi ha perversitat en aquesta falta de mitjans de l'Administració?

-Més que perversitat hi ha desinterès i molt de desconeixement.

El Parc Natural de s'Albufera és el primer espai que es va protegir a les Illes Balears, i sobreviu folgadoament malgrat estar envoltat per la presió del turisme, per la zona agrícola més intensiva de la comunitat i pel major centre de producció energètica, la central d'es Murterar. S'Albufera és un exemple de com és possible la combinació de la protecció

S'Albufera, una lliçó ambiental

Juanjo Sánchez

ambient i els usos humans. La informació que proporciona aquesta rica zona ecològica és vital per entendre el que passa a la resta de la natura. Gabriel Perelló, que ha treballat al parc des de la seva creació, sap perfectament que s'Albufera és un termòmetre molt exacte del comportament del medi natural, no només a les Illes, sinó a la Mediterrània i a la resta del planeta. Les dades derivades dels estudis i la investigació que s'hi duen a terme, a més de les visites al parc, ens serveixen per saber què passa al medi natural i per tenir cada vegada més consciència de la necessitat d'una major cura i protecció del medi ambient.

ambient i els usos humans. La informació que proporciona aquesta rica zona ecològica és vital per entendre el que passa a la resta de la natura. Gabriel Perelló, que ha treballat al

-Quina importància té la informació en el context del medi ambient?

-Mirat des d'un punt de vista social, pens que la informació ambiental avui en dia ha d'estar a l'abast de tota la societat per poder entendre el que passa realment a l'àmbit de la natura, de la conservació d'espais naturals, de les espècies, dels residus. Facilitar l'accés a la informació ambiental crec que ha de ser un deure de les administracions, en concret. I si ho aplicam a l'àmbit de s'Albufera, que va ser el primer espai natural que es va crear a les Illes Balears, l'any 1988, crec que ha de complir una funció fonamental, que és posar a

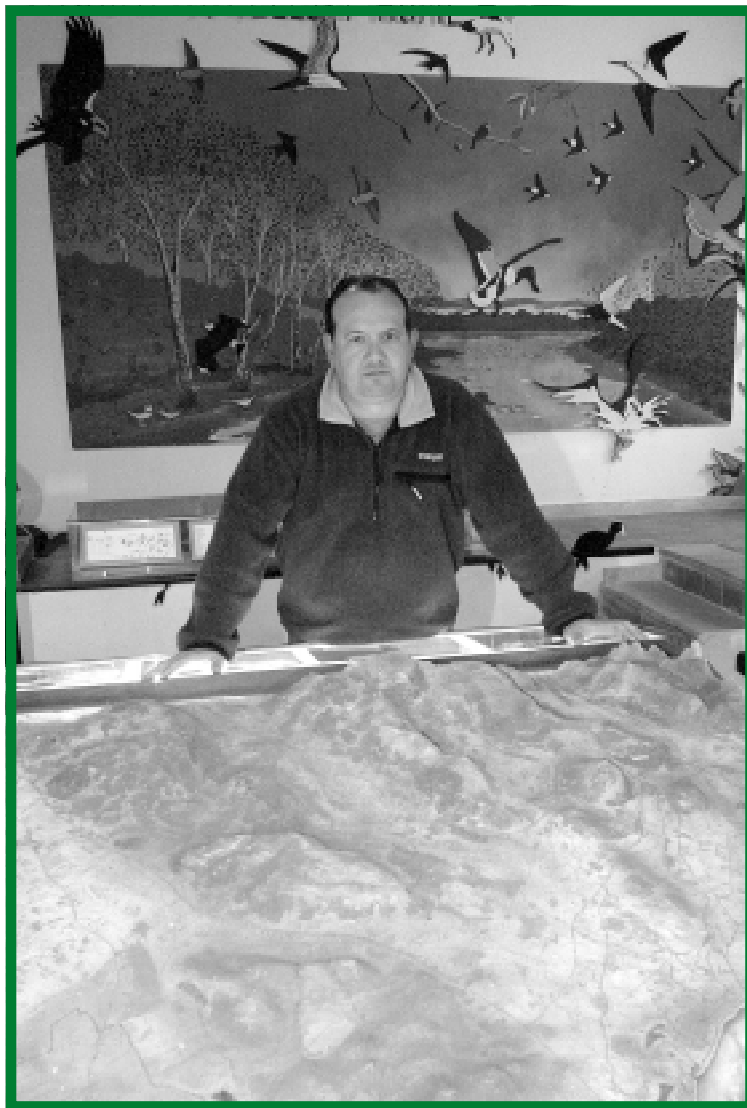
l'abast dels ciutadans i ciutadanes tota la tasca que aquí dins es fa, conservar la natura, però a la vegada amb portes obertes al públic. És molt important explicar la investigació que es fa aquí dins, explicar els valors que té aquest espai, perquè la gent pugui entendre com funcionen unes altres zones naturals a les Illes Balears, en definitiva, un espai natural ha de tenir les portes obertes a tots els col·lectius socials, perquè ho puguin entendre.

COMUNICACIÓ AMBIENTAL

-Crec que la informació ambiental s'oculta massa vegades, per tal d'emascarar de cara a l'opinió pública les conseqüències reals de diverses activitats?

-La meua opinió, com a tècnic, és que com més compartida i més a l'abast de la societat estigui tota, la paraula "tota" vol dir tota, la informació ambiental, crec que millor, és més positiu. Personalment, pens que l'Administració aquí a les Illes Balears podria fer moltes més coses, parl de temes tan bàsics com poden ser les dades ambientals relacionades amb el nostre medi ambient, la qualitat de l'aigua, espècies, zones protegides. Hi ha molt a fer, es podrien fer sistemes d'informació geogràfica accessibles via Internet, la qual cosa ajudaria molt el públic i tècnics i investigadors de fora. Pens també que els recursos com poden ser la cartografia, la distribució de les espècies amb mapes de vegetació i mapes de fauna també s'haurien de millorar. Respecte d'això, hi ha regions europees, estats en el món, que van molt per davant de nosaltres. Jo pens que sent un territori petit com són les Illes, és molt més fàcil que aquesta informació, tota la informació ambiental, territorial, pugui ser accessible per a la gent. Jo no puc pensar de cap manera que la informació ambiental s'ha d'amagar en benefici d'uns pocs.

-Tenir una bona informació ambiental, necessàriament té com a conseqüència una major responsabilitat amb l'entorn?

-Sí, tenir un parc amb portes obertes implica fer tota una sèrie de tasques dirigides a l'entorn immediat de s'Albufera. En concret s'Albufera, i la majoria dels espais naturals de les Illes Balears, tenen programes específics destinats a la comarca. Nosaltres pensam que fer feina amb els col·lectius que envolten s'Albufera és una manera que aquests entenguin la necessitat de protecció d'aquest espai tan singular que tenen a la vora. És per això que, en una primera fase, quant a comunicació ambiental es refereix, es treballa amb escolars tot utilitzant diferents tècniques, com poden ser la interpretació ambiental, itineraris de natura, activitats a les escoles, tot per fer entendre als futurs habitants, els majors del futur que ara són escolars, però que es relacionaran amb s'Albufera, el funcionament d'aquest espai natural tan singular. També treballam amb col·lectius diferents, com poden ser caçadors, sector turístic, associacions diferents relacionades amb s'Albufera, perquè si aquesta gent té coneixement del que es fa a una zona natural, doncs en tenen una millor comprensió, un major enteniment i en poden gaudir millor.

-Qui és més sensible a la conservació ambiental, els nins o els adults?

-A les Illes Balears som molt joves pel que fa a la conservació de la natura. Societats com ara la britànica o l'americana estan molt més acostumades que nosaltres a crear espais naturals, a crear reserves naturals i a protegir el territori definitivament, aquí, per causes socioeconòmiques, hem passat d'una societat agrària a una terciària, pel turisme sobretot, i això ha tengut com a conseqüència que la gent hagi desenvolupat estratègies de creixement moltes vegades sense planificació. El gran perjudicat de tot això ha estat el territori. Recordem que el primer espai protegit a les Illes Balears és de l'any 1988, a partir d'aquí se n'han protegit altres, però hem de pensar que els primers parcs nacionals d'àmbit mundial són de principis del segle XX. Nosaltres hem hagut d'esperar gairebé a final de segle per fer el primer. Per tant, crec que el sector social format pels menors, nins i nines escolars, per mor dels programes educatius que reben, estan molt més acostumats a entendre la protecció i la conservació del nostre territori que els nostres pares o els nostres padrins.

PORTES OBERTES

-Les noves generacions de les Illes tendran un concepte més compromès del medi ambient que el que tenien els seus pares?

-Exacte, sí, nosaltres ho veiem aquí. I si ho mires des d'un punt de vista estadístic, ara per les instal·lacions de s'Albufera cada any passen entre 4.000 i 5.000 escolars en diferents programes interpretatius. Lògicament, aquesta gent se'n du una idea del que és el funcionament de la natura protegida i la natura en funcionament, però també s'ha de dir una cosa, nosaltres tenim molta cura que els escolars, quan vénen a s'Albufera, no se'n vagin amb la idea que la natura és un lloc tancat, tancat amb una reixa i que només hi ha protecció de la natura dins dels parcs naturals. La nostra idea és que comportaments i actituds que es tenen aquí dins s'incorporin com a cosa habitual a ca seva i a l'escola. Venir a fer una activitat a s'Albufera és un petit gra d'arena dins aquest procés tan ampli que

consideram que és l'educació ambiental en general, on també hi figuren pares, mestres o amics.

CENTRES D'INTERPRETACIÓ

-Els centres de recepció i interpretació de s'Albufera, quina importància tenen en el marc d'aquesta zona natural protegida?

-Nosaltres consideram que la informació ambiental a s'Albufera és bàsica. Per una banda, com li comentava abans, tenim la informació científica que generam, que té el seu flux mitjançant publicacions, pràctiques, intercanvis o estades científiques dins el parc, això és un apartat de la informació. L'altre apartat és la informació pròpiament dita que nosaltres donam a les persones que ens visiten. Curiosament, més del 80% dels visitants de s'Albufera són estrangers, el 34% del Regne Unit i el 42% d'Alemanya. Aquesta gent ve aquí i se'n du moltes vegades informació relacionada amb altres espais naturals, informació relacionada amb rutes turístiques de natura per l'illa i fa que, un centre d'informació com el nostre que ara en aquest moment està ben dotat, es converteixi en un centre per canalitzar un turisme amb una actitud més blana, molt diferent al de sol i platja, un tipus de turisme que es concentra a la primavera i a la tardor, que és quan es registren les majors puntes de visitants, és una cosa molt singular perquè, en canvi, a l'estiu, nosaltres baixam molt el nombre de visitants. A aquest tipus de turisme naturalista els podem donar suggeriments de visites a la zona propera, com pot ser Pollença on tenim la reserva natural de s'Albufereta, diferents visites cap a la banda de Llevant. En definitiva, oferim la possibilitat de visitar altres parcs de les Illes a partir d'una informació que es genera a s'Albufera. I parlem d'un total de visitants, entre estrangers, gent de la Península i també de les Illes, de devers 125.000 visitants reals cada any a s'Albufera. És molta de gent que passa per aquí.

"Des d'un punt de vista social, la informació ambiental avui dia ha d'estar a l'abast de tota la societat per poder entendre què passa realment a l'àmbit de la natura. Facilitar l'accés a la informació ambiental ha de ser un deure de les administracions"

NATURALESA I TURISME

-Això és una mostra que un parc natural no està renyit necessàriament amb la indústria turística?

Gabriel Jeroni Perelló i Coll va néixer a Pollença, l'any 1964. Llicenciat en geografia per la UIB (1987), Perelló és tècnic del parc de s'Albufera de Mallorca des de l'any 1990, quan va ser contractat com a geògraf per l'Institut Balear de la Natura (IBANAT). Com a docent, ha estat professor de la Universitat de les Illes Balears en assignatures com ara gestió i planificació del medi natural o pràctiques d'hidrologia. També ha impartit diferents cursos d'educació ambiental dins l'àmbit de la formació continuada. Perelló ha escrit nombrosos articles de divulgació ambiental i naturalista a diverses revistes i publicacions. També ha escrit diversos llibres, sempre sobre l'àrea natural de s'Albufera. Ara coordina els programes d'ús públic, manteniment i administració interna del parc i du a terme la coordinació de diferents equips científics i de voluntaris a s'Albufera.

-No, de cap manera, no hi està, de cap manera. Quan tot d'una es va començar a fer aquest parc, l'any 88, hi havia una mica de discrepància, perquè hi havia projectes d'urbanització que, pel fet de la declaració d'aquest parc, es varen aturar. Però, amb el temps i amb la feina, ara estic segur que cap, cap hotel de la zona, no voldria que no hi fos. S'Albufera suposa, jo crec, un punt de qualitat per a la Badia d'Alcúdia, un punt de qualitat per a la Platja de Muro. És un referent a tots els hotels. Molts d'hotels, a vegades estiren o avancen un poquet la temporada pel

fet que hi ha peticions de visita naturalista, i això passa tant o més que a Muro a la Badia de Pollença.

-A l'hora de recuperar s'Albufera, es va arribar tard en alguns aspectes?

-Principalment el que s'havia de recuperar a s'Albufera era una dinàmica de les aigües que permetés un funcionament espontani, ecològicament correcte, de s'Albufera, ja que al segle passat s'havia alterat molt, amb una xarxa de canals, de bombes, dissenyats per treure l'aigua fora. A nosaltres, l'any 88, quan es començà a fer feina aquí dins, no ens interessà que l'aigua anàs directament a la mar per aquesta xarxa de canals i es posà tot un sistema de comportes, de regulació de l'aigua, per permetre simular el funcionament espontani de s'Albufera. Això va ser una de les primeres coses que es va restaurar, un funcionament bàsic però amb una funció ecològica de les aigües de s'Albufera. Per una altra banda, les altres coses que a l'àmbit ecològic havien de ser objecte de restauració eren les diferents comunitats vegetals de s'Albufera. Hi havia una espècie que passava per davant en superfície i en pre-

ponderància a unes altres, que era el canyet. Aquesta superfície de canyet tan intensa i tan monòtona que hi havia a s'Albufera feia que els llacs i llacunes no existissin, pràcticament no hi havia aigües lliures per a les ànneres, per als animals. Es podia optar per diferents sistemes per proveir aquestes aigües lliures que faltaven, però el sistema més ecològic i més bla que es va trobar va ser la pastura, la utilització de vaques i cavalls, per pasturar aquestes zones i tenir aigües lliures.

ESPAI PER A LES AUS

-S'Albufera és un indret particularment especial per veure aus, és un dels principals reclams del parc?

-Tota l'àrea de s'Albufera està integrada per una part que és Parc Natural i per una altra que està qualificada com a Àrea Natural d'Especial Interès, que és més grossa que el Parc Natural, i després tot el que és el parc natural és zona d'especial protecció per a les aus, zona ZEPA. Ara, automàticament pel fet de ser zona ZEPA i Parc Natural, s'incorpora a la Xarxa Natura 2000 que en aquests moments s'enllesteix a l'àmbit europeu quant a protecció del territori. S'Albufera també, des de fa alguns anys, forma part de la llista internacional RAMSAR de zones especials humides. S'Albufera és un parc marcadament ornitològic, tenim devers 300 espècies que són observables durant diferents èpoques de l'any aquí, 90 d'aquestes espècies nien a s'Albufera, i tenim moltes d'espècies de què a l'àmbit europeu se'n veuen molt pocs exemplars, el que fa que turistes centreeuropeus, amb un bot d'avió es planten aquí a Mallorca per fer una visita ornitològica a s'Albufera. Aquest atractiu fa també que el parc formi part de xarxes d'observació d'àmbit europeu. És a dir, les observacions d'espècies que nosaltres generem corren per tota Europa i fan que la gent de tota Europa

"A s'Albufera tenim cura que els escolars no se'n vagin amb la idea que la natura és un lloc tancat, tancat amb una reixa i que només hi ha protecció de la natura dins dels parcs naturals"

bes, dissenyats per treure l'aigua fora. A nosaltres, l'any 88, quan es començà a fer feina aquí dins, no ens interessà que l'aigua anàs directament a la mar per aquesta xarxa de canals i es posà tot un sistema de comportes, de regulació de l'aigua, per permetre simular el funcionament espontani de s'Albufera. Això va ser una de les primeres coses que es va restaurar, un funcionament bàsic però amb una funció ecològica de les aigües de s'Albufera. Per una altra banda, les altres coses que a l'àmbit ecològic havien de ser objecte de restauració eren les diferents comunitats vegetals de s'Albufera. Hi havia una espècie que passava per davant en superfície i en pre-

vegi quina és la importància ornitològica de s'Albufera. Per tant, sí que estic ben segur que molta de gent ve de vacances naturalistes a Mallorca en concret per visitar s'Albufera, a més d'altres parcs en general. Això és prou interessant també.

USOS COMPATIBLES

-De tota manera, aquesta zona humida sempre ha estat molt lligada, fins i tot econòmicament, a la població que l'envolta. Quina és la situació, ara per ara, en aquest sentit?

-Aquest és un dels grans reptes que avui en dia hi ha damunt la taula. És a dir, s'Albufera ha estat durant molts d'anys el rebost de les terres de Muro i sa Pobla. Les persones majors de sa Pobla, pràcticament totes s'han relacionat amb s'Albufera? S'Albufera ha estat una gran productora de caça per a tota la comarca de sa Pobla i de Muro, també s'hi va cultivar arròs i es va treballar el canyet. A s'Albufera es feia servir el canyet per fer paper i gent de l'entorn feia feina aquí dins. També hi ha hagut indústria de la sal i pesca. En concret, la pesca de l'anguila ha estat un dels elements que ha fet que l'atracció de la població cap a s'Albufera fos intensa durant tota la història. Fins ara, en tot aquest temps, hi havia un consum a s'Albufera tan gros que si no s'hagués regulat, hagués perillat tota la zona. A s'Albufera es permeten diferents usos, i nosaltres deixam que la gent que la necessita, prèvia regulació, continuï tallant bova, encara que per desgràcia en ve poca. També se segueix caçant d'una forma residual, perquè a les propietats privades encara es tolera un petit dret de caça, no així a les propietats públiques, per descomptat, perquè consideram que l'activitat de la caça és incompatible amb la conservació de les aus. La pesca de l'anguila també és una cosa que es manté. La pena és també que tots els que la practiquen són homes vells que vénen a pescar anguila d'aclucada, no hi ha cap jove. I l'arròs, per desgràcia, és una cosa marginal. Encara que s'Albufera permet el conreu de l'arròs en les seves terres i ha intentat la seva producció en diverses ocasions, no hi ha hagut mai un acord per mantenir l'arròs aquí. La idea és poder fer compatibles els usos tradicionals i els usos moderns, això la planificació de s'Albufera ho permet.

INVESTIGACIÓ

-Quines són les línies d'investigació més importants que es duen a terme al parc de s'Albufera?

-Per una banda, investigam amb mitjans propis, amb la qual cosa no podem fer massa, com per reforçar programes d'investigació, donar dades de presència, absència, quantitat i comportament de les aus al parc i de determinades espècies. Amb mitjans propis també podem fer un seguiment meteorològic o un seguiment de la qualitat de l'aigua, però tot això ho posam a l'abast d'investigadors que són els que realment detecten els problemes i els canvis a s'Albufera. Des de l'any 1989 tenim en marxa un programa a llarg termini d'investigació, que va néixer sota l'emparedat d'una fundació internacional anomenada Earthwatch, però des dels darrers cinc anys té un nom propi, que és el Grup de Treball Internacional de Biodiversitat de s'Albufera. Mitjançant aquest projecte, feim que diferents científics, tant de les Illes com de l'Estat espanyol i

WWW.WEBVERD.COM, UNA FINESTRA A LA INFORMACIÓ AMBIENTAL

El creador d'aquesta interessant pàgina web, Biel Perelló, opina que el projecte és millorable, però és ben conscient, i per això la va posar en marxa, que manca informació sobre el medi ambient en general. Quan Perelló va començar a donar classes de gestió, investigació i planificació del medi natural a la Universitat, "em vaig trobar que hi havia un dèficit total d'informació per als meus estudiants, i va ser en aquest moment quan va sortir webverd", explica. En principi, va sortir com a una pàgina tancada, dirigida als estudiants de les seves assignatures, però després, quan va deixar la Universitat, va pensar a donar-li continuïtat.

"Webverd només vol ser un recull d'enllaços i documents que a vegades surten a Internet, però que duren poc temps, desapareixen i la gent ja no els torna a trobar", destaca Biel Perelló. L'objectiu del creador de la pàgina web és recopilar recursos ambientals de les Illes Balears i tenir-los de forma estable a un servidor, perquè la gent pugui accedir-hi. Des que es va publicar, a finals de 1996 ha tengut més de 40.000 visites, una quantitat molt important per a una pàgina d'aquestes característiques. El perfil de les persones que visiten webverd és el de l'estudiant que cerca informació ambiental, però també la visita un altre tipus d'internauta que pot trobar informació directa dels espais naturals de les Illes Balears, un directori de les administracions o enllaços relacionats amb la legislació, un aspecte molt important, segons indica Perelló, qui ressalta que "aquesta feina d'aglutinar la informació ambiental és bàsica, perquè la gent la necessita. La gent la necessita per a moltes coses, no només a l'àmbit d'estudiants sinó de la societat en general".

de la resta d'Europa, puguin realitzar diferents activitats científiques. La principal directriu que se segueix és veure l'ecologia de s'Albufera amb relació a altres zones humides mediterrànies, sobretot intentam veure com canvien o es modifiquen al llarg del temps, per poder detectar coses tan importants com pot ser el canvi climàtic. També interessava tenir inventariada tota la biodiversitat de s'Albufera, i enguany s'ha publicat una primera versió d'aquest inventari.

-En ser s'Albufera una zona ambiental molt sensible, és un bon termòmetre del canvi climàtic?

-Sí, hi ha coses molt curioses que es detecten aquests darrers anys. Un dels elements més interessants per poder detectar els primers indicis d'alteracions a la biodiversitat mitjançant el canvi climàtic són els insectes. A s'Albufera hi ha un grup de feina molt fort a l'àmbit dels insectes, format per diferents especialistes europeus que treballen des de fa temps aquí, i curiosament, quant a identificació, fa un parell d'anys que es detecten espècies africanes. Les espècies africanes són de cada vegada més abundants al parc, són petites papallones, no són animals molt grossos, són tinyes. Però, és curiós perquè són petites indicacions que permeten poder dir que qualque cosa passa. La franja de distribució d'alguns petits insectes, sembla ser que pot pujar de latitud des d'Àfrica cap a la Mediterrània. Jo no som un expert en aquests temes, però ja hi ha bibliografia que indica que aquests aspectes poden estar ocasionats ben bé pel canvi climàtic.

"Un centre d'informació com el nostre, que en aquest moment està ben dotat, es converteix en un centre per canalitzar un turisme amb una actitud més blana, molt diferent al de sol i platja"

Els grups ecologistes no es poden queixar. Segons un estudi de credibilitat fet per Greenpeace, la gent confia més amb el que diuen ells sobre el medi ambient que amb el que pugui dir el Govern o els partits polítics. En una època en què la gent està saturada d'informació i no creu res, el repte del GOB és arribar als mitjans de comunicació de masses a nivell nacional i internacional. També arribar als sectors de la societat més allunyats de les problemàtiques mediambientals. És evident que no n'hi ha prou amb la informació per canviar comportaments i aconseguir una societat més sostenible. Trenta anys després del seu naixement, el GOB s'ha consolidat com a col·lectiu capaç d'arribar a la gent i de mobilitzar la societat illenca per defensar el medi ambient. De moment, però, com diu Aina Llauger, han guanyat batalles i perdut la guerra.

-A l'hora de difondre el vostre missatge a la societat, com han canviat els canals de comunicació emprats pel GOB?

-L'evolució ha estat més tecnològica que de conceptes. El GOB des del principi va tenir molt clar el tema de la comunicació i la utilització dels mitjans ha estat contínua. De fet, ja va néixer molt lligat a una pàgina informativa sobre medi ambient que es publicava al *Diario de Mallorca*, i en els anys vuitanta i noranta tenia una pàgina fixa a *l'Última Hora*. A la televisió sí que ha estat més difícil entrar-hi amb col·laboracions continuades, en canvi a la ràdio hi ha hagut col·laboracions setmanals en programes a moltes emissores. Per tant, l'accés als mitjans ha estat relativament fàcil, de vegades fins i tot, excessiu. De tota manera, aquests no deixen de ser instruments mediatitzats, per això el GOB també ha fet un esforç per desenvolupar mitjans propis de comunicació. Del full ciclostil es va passar a un díptic fotocopiats i a una revista, però sempre, des de fa trenta anys, hi ha hagut un butlletí informatiu. També el GOB compta amb una pàgina web tot d'una que apareix Internet, que és un instrument de comunicació molt potent avui en dia. Ara també tots els comunicats que fa el GOB, i que abans només anaven a la premsa, arriben a centenars de persones a través del correu electrònic. Per una altra banda, quan es fa una excursió també és un mitjà de comunicació entre els socis, així com el grup infantil i juvenil i les delegacions locals. El GOB fa també activitats més convencionals, de tipus formació i comunicació, com són xerrades, conferències, taules rodones... Sempre que ens criden participam i un àmbit molt important de treball són les escoles i els centres educatius on el GOB fa activitats contínuament.

La informació no basta

Magdalena Cortés

-En tot aquest temps heu anat descartant determinats suports?

-Crec que de vegades funcionam d'una forma intuïtiva que va bé, encara que també es cometen errors. Per exemple, si tu fas un cartell per convocar una manifestació i la convocatòria és un èxit no pots dir que el cartell era un fracàs. Però potser resulta que tu has fet un cartell que t'ha costat molt de distribuir, i després la gent que ha anat a la manifestació se n'ha assabentat per la premsa i per Internet. Fa deu anys anaves amb un cartell a la Universitat i el penjaves, avui en dia arribes a uns taulells d'anuncis plens de cartells que la gent de cada vegada mira menys.

De cada vegada més, els mitjans de comunicació de masses i Internet són més adequats. Ara bé, un cartell per convocar la concentració de Sineu repartit en el bar de Sineu, de Petra i de Costitx té el seu impacte. Has d'avaluar que potser en aquests pobles no tothom té correu electrònic i has de continuar utilitzant els mitjans de comunicació més convencionals. L'octaveta i els cartells són vàlids als pobles, i a Palma seran menys vàlids. Si avaluem un poquet les grans convocatòries contra la guerra..., per què varen ser un èxit? si ho analitzam des del punt de vista de la comunicació, la gent es va assabentar pel correu electrònic i Internet, però també perquè els mitjans de comunicació, i no només els locals, en varen parlar. Eren unes convocatòries que es feien arreu del món, i aquí un poquet el gran repte que tenim des del GOB és arribar als mitjans de comunicació estatals i internacionals.

-Amb el tema de la globalització, de vegades sabem més que ha passat a un altre país que el que passa a Mallorca.

-En el cas del GOB de vegades se'n ha criticat pel contrari, per ser massa localistes. El que passa és que el que el GOB difon no arriba tant a la gent com el *Prestige*, l'*Amazonas* o la capa d'ozó. El GOB el que fa és lluitar perquè els temes locals ocupin més la primera línia. Ara amb el tema de l'autopista es du molt la mobilització a la Península, a Barcelona es fan concentracions pels temes dels problemes ambientals i socials de Mallorca, no és l'objectiu prioritari però sí que de vegades ajuda. Ens interessa arribar al que la gent d'aquí veu, i es veu més TV3 i el Telediario que els informatius locals, al GOB ens agrada-

Aina Llauger Rosselló va néixer a Palma el 19 de març de 1968. L'any 91 es llicencià en filosofia per la UIB. Als 16 anys es va fer sòcia del GOB. L'any 86 entrà a la Junta Directiva, i l'any 90 va començar a fer feina professionalment al GOB en temes d'educació ambiental, materials didàctics i en campanyes en temes de residus, concretament va fer feina molt intensament l'època de la campanya de la incineradora. Els dos darrers anys va ser secretària general del GOB i l'any 2000 va demanar una excedència per maternitat i va deixar d'estar-hi vinculada professionalment. Actualment és professora associada de la UIB en temes d'educació ambiental al Departament de Ciències de l'Educació, també fa feina com a autònoma en temes d'educació ambiental per elaborar material didàctic, guions de vídeos, exposicions i materials de formació per a cursos a distància. Des de l'any 2000 és vocal de la Junta Directiva del GOB.

ria que les informacions d'aquí sortissin a TV3 i al Telediario. Però això costa moltíssim.

QUALITAT ENFRONT DE QUANTITAT

-És molta la informació que generau i molt poca la que efectivament arriba a la gent?

-Jo crec que és un tema difícil perquè mai no saps quan l'encertes. Cada vegada que el GOB ha de fer una campanya es planteja, feim un cartell, una octaveta, uns fulletons.... decidir què es fa no sempre és fàcil. Hi ha arguments econòmics, fas el que pots fer, però sempre tens el dubte de si la gent llegirà el fulletó. El GOB competeix en una societat on hi ha molta informació i la gent està saturada de fullets de propaganda. Moltes vegades som conscients de les nostres limitacions i sabem que hem de fer un parèntesi: quan hi ha campanya electoral normalment el GOB no treu instruments nous de comunicació, i quan arriba Nadal el mateix, perquè davant la saturació de la gent, per molt que facis una cosa atractiva i de qualitat, no depèn només de tu. Aquesta pregunta que ens feim sempre: ens llegiran?, ens escoltaran?, per a mi no té una resposta fàcil.

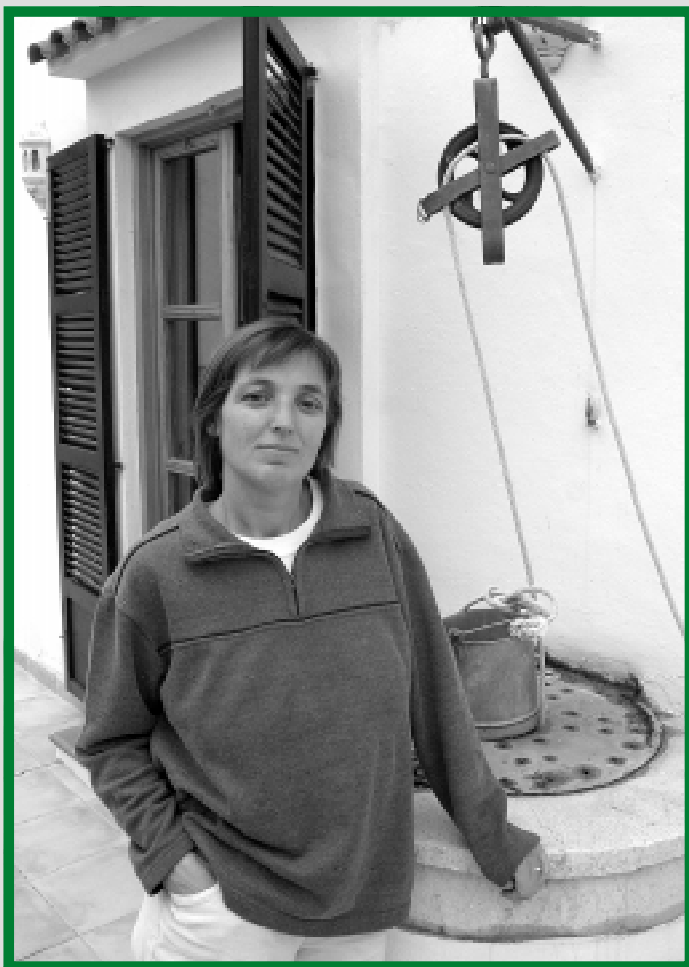
-De tota manera l'accés als mitjans tampoc no garanteix la qualitat de la informació que es transmet.

-Jugues amb moltes coses: la saturació i la desconfiança de la gent, que ja no creu res. Malauradament també estam acostumats a veure que els mitjans de comunicació de vegades són inexactes, de vegades manipulen... la gent posa tot el que llegeix al diari entre cometes i tu has de jugar amb això. També és cert que la cara positiva és que està demostrat amb alguns estudis en casos com Greenpeace que les entitats ecologistes tenen més credibilitat que els partits polítics, que les empreses o altres institucions. Es va fer un estudi de credibilitat per Greenpeace que demostrava que la gent es creia més el que deia Greenpeace sobre medi ambient que el que deia el ministeri. En el cas del *Prestige* també s'ha posat en evidència, la gent creu més el que diuen les ONG que no el que diu l'Administració pública. I el GOB crec que aquí a les Balears compta amb una bona credibilitat, i això són trenta anys d'història, de guanyar-s'ho dia a dia amb el fet de no ser massa sensacionalista, massa catastrofista i de no haver comès errors. Si per dur més gent a una mobilització dius una mentida, ho acabes pagant, i crec que el GOB no ha caigut en aquests errors. Per tant, guanyam credibilitat amb el pas del temps, i això és bo perquè la gent es fia més de tu.

-Com valora la informació mediambiental que es dona avui en dia des dels mitjans?

-Hi ha de tot. El problema amb la informació ambiental és que, de vegades, el que difon la informació no en sap prou de temes ambientals. Hi ha poca gent especialitzada en aquests temes, per tant, qualsevol periodista tracta temes ambientals i, de vegades, comet errors per manca de formació. Després hi ha el problema de la manipulació, tant per part dels mitjans de comunicació com per part del que difon, quan és l'Administració o una empresa

"Les entitats ecologistes tenen més credibilitat que els partits polítics, que les empreses o d'altres institucions"

PARTICIPAR EN LES INSTITUCIONS

-Quins són els canals de comunicació entre el GOB i el Govern balear?

Ara la situació ha canviat molt. Aquests darrers mesos el Govern actual ha tret fora el GOB d'una sèrie de comissions i d'organismes de participació, com la Comissió de Patrimoni, el Consell Econòmic i Social i una sèrie de fòrums més, amb la qual cosa, en certa manera se suprimeixen canals de comunicació. Encara que quan el GOB ha demanat una entrevista li han concedit, de fet, ja s'ha entrevistat amb el conseller de Medi Ambient, amb el president del Govern, amb diferents directors generals... això no deixa de ser un acte puntual, i negar-te una entrevista ja seria una cosa molt lletja. En el cas de l'Ajuntament de Palma no ha estat així, per tant, no sempre és una qüestió de partit polític, de vegades institucions dels mateixos partits polítics es comporten de forma diferent.

-Però des del Govern s'ha argumentat que han ocupat el vostre lloc altres persones vinculades també a causes ecologistes.

-De vegades són persones vinculades al Partit Popular, persones concretes que no representen entitats. A una comissió d'aquestes no es tracta de triar una persona sinó de tenir el convenciment que una entitat, si és socialment important, hi estarà representada. Si consideres que el GOB és important socialment, llavors ha de tenir un representant a aquestes comissions. A les juntes rectores dels parcs, en el decret que les regula s'estableix que hi ha d'haver un o dos representants de les entitats ecologistes o conservacionistes. Aleshores, des de l'Administració es demana a totes les entitats ecologistes registrades que es posin d'acord per triar un o dos representants. El representant no és sempre del GOB, però és un representant que aquestes entitats han triat entre elles, no és l'Administració qui tria. Llevat que al GOB li pugui agradar més o menys una determinada persona, la forma de procedir correcta pensam que és aquesta.

-Que pensau que podria fer el Govern per fomentar la comunicació mediambiental?

-Hi ha dos tipus de vies: una és la participativa. Una institució ha d'estar oberta a la participació de les entitats, les ONG, els col·legis professionals... tota aquesta sèrie de comissions, organismes assessors i taules de participació han d'estar obertes, ser transparents i donar facilitats que van des de l'hora de la reunió a rebre la convocatòria amb prou temps i amb tota la informació que l'ONG ha de menester per poder opinar i votar.

I l'altra via és que la informació ambiental estigui oberta, disponible i centralitzada. Seria adequat que hi hagués un centre d'informació i documentació ambiental obert a tothom perquè, entre altres coses, per a qualsevol persona la primera fase és la informació. A aquest moment la biblioteca del GOB, la base de dades que té, l'arxiu de premsa... fa el servei de centre d'informació i documentació ambiental. No és una tasca que hauria de fer el GOB, la fa de gust i perquè troba que també la informació és una forma de conscienciar la gent, però l'Administració pública hauria de tenir un centre de documentació i informació ambiental obert, transparent i amb tota la informació disponible, accessible i gratuïta. Ho tenen d'altres

moltes vegades li interessa manipular i utilitzar els termes de forma poc adequada perquè sap que la gent no els coneix prou. Avui en dia tot és sostenible, tot és verd i tot és parc, fins i tot una autopista és parc, perquè al que difon la informació li interessa donar la imatge "verd". La lectura positiva és que el que és ambientalment bo serà més ben acollit, el negatiu és que si tot és sostenible i tot és verd i tot és parc, la gent ja no creu res. Hi ha tantes possibilitats que la informació es distorsioni pel camí que, en el cas del GOB, s'intenta ser el més clar possible i al mateix temps el més rigorós, s'intenta trobar el camí adequat entre el rigor i la claredat.

"Hi ha tantes possibilitats que la informació es distorsioni pel camí que, en el cas del GOB, s'intenta ser el més clar possible i al mateix temps el més rigorós"

-Una bona alternativa serien les revistes mediambientals?

-Jo més que una alternativa les veig com una opció més. Amb una revista especialitzada arribes a un sector de públic especialitzat, però no arribes al gran públic, per arribar-hi sempre hauràs de dependre dels mitjans de comunicació de masses, dels fullets, dels cartells... sempre jugant amb uns instruments que tenen les seves pròpies limitacions. Jo crec que tot té el seu paper, les revistes especialitzades fan falta, sempre hi ha un sector de gent al qual li agradaria tenir més informació, però no serà la forma d'arribar al gran públic. A les Balears fa falta o que *Gea* arribi a més gent o que hi hagi d'altres revistes.

comunitats autònomes. Durant l'anterior legislatura hi havia voluntat de posar-ho en marxa, varen circular alguns projectes, però potser es feren les passes de forma massa lenta i no es va arribar a temps que el projecte cristal·litzàs.

GUANYAR BATALLES I PERDRE LA GUERRA

-De cada vegada tenim més informació, però les coses no canvien. Vos sentiu defraudats?

-Tens un poc la sensació que guanyes batalles i perds la guerra. Vàrem guanyar la batalla de sa Dragonera, d'es Trenc, de Cabrera... tenim aquests redutes protegits. Però ara s'aprovarà la Llei d'acompanyament de pressupostos que desprotegirà espais, cosa mai no vista arreu del món, que reduirà espais protegits a la mínima expressió com serà el cas del Parc de Llevant i de Cala d'Hort a Eivissa. Mentre es continua incrementant la pressió sobre els recursos amb més turistes, més residents, més construcció, també perdem la batalla dels recursos: del territori, de l'aigua, de la producció de residus... i aquí és on, en un territori limitat com Mallorca, ens la jugam.

-De fet, encara es discuteixen certes coses i encara es defensa que el millor per a tots és continuar creixent.

-Hi ha moltes coses que encara es discuteixen, i moltes on la conducta és incoherent. Reciclar i estalviar energia té connotacions positives, la gent sap que això és bo per al medi ambient, però després la conducta quotidiana és

incoherent amb això. No només la conducta quotidiana de la persona a títol individual sinó la conducta social, tothom sap que anar amb transport públic és bo, però si no tenim transport públic, com ho farem? Hi ha aquesta incoherència entre els missatges que tu saps que són bons i estan socialment acceptats i la incoherència de la pràctica.

-Per tant, la informació no basta.

IMPLICAR TOTA LA SOCIETAT

Un percentatge de cada vegada major de la població de les Illes respon a les persones vengudes d'altres països. Són els nous ciutadans que arriben amb l'únic objectiu de millorar la seva vida. Vénen aquí com podrien anar a qualsevol altre ciutat del Primer Món, l'única informació que tenen és que aquí hi ha feina i es viu bé. De moment, desconeixen els problemes econòmics, socials i mediambientals de l'illa, com és natural, la seva primera preocupació és refer la seva vida. D'aquí a uns anys, però, els que aconsegueixin una estabilitat seran veritables ciutadans i tendran fills mallorquins. Aina Llauger coneix que el GOB "no es pot continuar movent dins dels mateixos cercles", perquè té clar que "els de sempre no bastam". Per a Llauger un dels grans reptes de comunicació que tindrà el GOB és arribar a tothom, als residents que vénen del nord i del sud, perquè contribueixin també a combatre els problemes ambientals. Així i tot, Aina no es queixa de la resposta que ha donat la societat mallorquina quan ha estat necessària la mobilització "sempre voldríem més mobilització i més participació directa però tampoc no ens podem queixar massa darrerament, amb la guerra i l'autopista jo crec que la gent s'ha mogut." Al final no és un problema d'aconseguir mobilitzar la gent, això es pot relativament aviat gràcies a Internet i al correu electrònic. Segons Aina Llauger, "el que manca és la passa intermèdia: la gent que fa feina en el dia a dia. Normalment les convocatòries tenen més o menys èxit, però enmig fa falta una feinada que, cada vegada més, la fan un grapat de voluntaris molt reduït i professionals que fan feina al GOB. El repte és tenir més voluntaris no simplement de pitjar una tecla, enviar un correu electrònic, i sortir al carrer."

"Avui en dia tot és sostenible, tot és verd i tot és parc, fins i tot una autopista és parc"

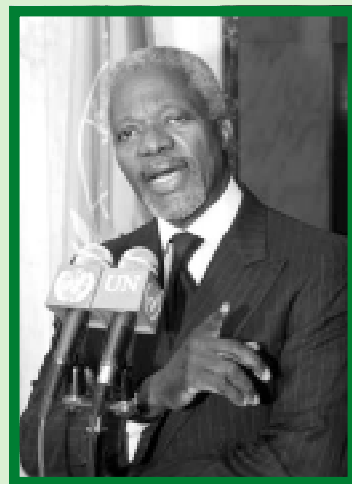
-La informació no basta. A principis dels anys setanta, els grups ecologistes varen fer un gran esforç per donar a conèixer els espais naturals i el medi ambient, tot pensant que el simple coneixement serviria per canviar el comportament. El repte actual és com aconseguir realment el canvi de comportament, que és el que no aconseguim. La gent sap moltíssim,

té moltíssima d'informació, la gent ha quedat amb els cabells drets amb el cas del *Prestige*, però continua consumint petroli cada dia anant amb el cotxe per la comoditat, perquè no ens ho posen fàcil, i perquè no depèn només de nosaltres. A mi m'agradaria tenir plaques solars però em costa molt perquè la societat no està preparada per a això, m'agradaria anar amb autobús cada dia, però no pot ser. La informació no aconsegueix actualment canvis de comportament i un dels reptes que tenim és aquest.

Kofi Annan defensa el turisme sostenible

Gea

El secretari general de l'ONU ha fet una crida a la indústria turística perquè faci una gestió respectuosa amb l'entorn natural i les cultures dels països receptors. Annan defensa el codi ètic aprovat per l'Organització Mundial de Turisme.

Kofi Annan.

El secretari general de l'ONU, Kofi Annan, va fer una crida a la indústria turística de tot el món, perquè sigui responsable i que la seva gestió no suposi una amenaça per al medi ambient, l'explotació dels treballadors o l'erosió de les cultures indígenes, i perquè no generi qüestions tan "perniciosos" com el turisme sexual. Annan s'expressà en aquests termes davant el Fòrum Mundial del Turisme per a la Pau i el Desenvolupament Sostenible celebrat a Brasília,

Segons Annan, el Codi Mundial per a l'Ètica en el Turisme, aprovat per l'OMT -l'Organització Mundial del Turisme- és "un pas excel·lent en aquesta direcció". En qual·sevol cas, el secretari general de l'ONU va deixar clar que el turisme podia tenir un "paper significatiu" en el desenvolupament dels països menys afavorits, perquè crea llocs

de feina i a la vegada beneficia altres sectors com l'agricultura i les manufactures, que són la base de l'economia de molts de països del Tercer Món.

El secretari general va dir que el turisme ha de ser gestionat amb cura per evitar els efectes perniciosos que s'han vist a moltes destinacions, on el turisme s'ha convertit en un fenomen massiu, entre aquests efectes va citar la destrucció del medi ambient davant l'excés de desenvolupament, l'explotació de treballadors, l'amenaça a les cultures indígenes o el turisme sexual organitzat, especialment l'infantil.

La Cimera de Milà, una nova decepció sobre el canvi climàtic

Gea

La nova cimera sobre el canvi climàtic no aconseguí reunir el nombre suficient d'estats que han ratificat el protocol de Kyoto perquè comenci a vigir. Rússia i els Estats Units s'hi neguen, però la Unió Europea ha decidit no esperar per començar a aplicar les mesures que han de pal·liar l'escalfament del planeta.

La conferència de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic celebrada a Milà a finals d'any acabà amb una nova decepció. Després de deu dies de negociacions, la postura inicial de Rússia va ser inamovible i, per tant, no ratificarà el protocol de Kyoto. Hom tenia grans esperances d'aconseguir-ho, però no va ser possible, de manera que Rússia acompanya els Estats Units en la seva negativa sistemàtica. Una decepció més gran perquè la ratificació russa era l'únic escull que restava perquè el protocol entràs definitivament en vigor.

La raó de Rússia és que no veu clares les regles establertes per reduir les emissions de gasos, tot i que no es tanca a seguir negociant un acord en el futur. Les reticències es fonamenten en una clàusula del protocol que permet els empresaris occidentals fer inversions menys contaminants als països de l'Est, per rebaixar-hi el volum d'emissions actuals, la qual cosa no agrada a la nova classe empresarial russa.

FALLÀ L'ESPERANÇA RUSSA

La negativa nord-americana a ratificar Kyoto feia que l'aprovació de Rússia fos l'única esperança que el protocol tengués unes conseqüències a escala mundial, ja que aquest país emet un 17,4% de les

emissions mundials. No obstant això, la Unió Europea, ha reiterat a Milà que no esperarà a Rússia i que, tampoc no reobrirà negociacions sobre allò que ja es va aprovar a les cimeres de Bonn i de Marraqueix per a l'aplicació del protocol.

La conferència internacional sobre canvi climàtic de Milà va reunir sis mil representants de governs i organitzacions no governamentals procedents de 189 països per reflexionar sobre la implementació dels programes per combatre el canvi climàtic i proposar noves iniciatives. L'any passat la convenció es va celebrar a Rússia i va ser llavors quan el gegant euroasiàtic va sorprendre bona part del món amb l'anunci que no tenia decidit si ratificava el protocol de Kyoto. Responsables de la conferència han declarat que el 2003 ha estat un dels anys que s'ha escalfat més el planeta.

L'ESCALFAMENT DE LA TERRA, CAUSA DE MORTALITAT

Des de l'aprovació del protocol de Kyoto, 99 països l'han ratificat, però només representen el 40,9% dels gasos que produeix l'efecte hivernacle en els països industrialitzats. Els estats de la Unió Europea, inclòs l'espanyol, varen ratificar el protocol amb les Nacions Unides el maig del 2002. El Japó, Nova Zelanda, Noruega, Islàndia, la majoria dels països d'Europa de l'Est, Brasil, la Xina i l'Índia també ho han fet. El protocol entrarà en vigor quan almenys sigui ratificat pels països responsables del 55% de totes les emissions de gasos causants de l'efecte hivernacle.

A Milà, tot coincidint amb la cimera del canvi climàtic, l'Organització Mundial de la Salut va fer conèixer un informe, segons el qual l'escalfament del planeta és la causa de 150.000 morts a tot el planeta, com a conseqüència de desastres naturals i de l'increment de malalties considerades tropicals.

La investigadora del Worldwatch Institute, Danielle Nierenberg, va presentar al Centre de Cultura de "SA NOSTRA" l'informe sobre "l'estat del món" 2004, d'aquest prestigiós organisme internacional. Una edició que enguany dedica monogràficament al consum.

Institute el que cal fer és recomanar un canvi d'actitud dels governs respecte de l'educació i l'adopció d'hàbits saludables. Un canvi d'estratègia que afavoreixi la satisfacció dels ciutadans més enllà del consum, la fabricació de productes perdurables i la implantació de sistemes fiscals que beneficiïn les empreses que aposten pel reciclatge.

EL CONSUM NO DÓNA LA FELICITAT

Per contra, Danielle Nierenberg, comprova que la humanitat segueix un camí ben diferents. "La societat actual -afirmà- defineix l'èxit i la felicitat entorn del consum. Les cases són cada cop més grans encara que les famílies siguin més re-

"La societat del consum tendeix al suïcidi cultural"

Gea

El món consumeix béns i serveis a un ritme insostenible, que té conseqüències greus per al benestar de les persones i del planeta. Així s'expressa el Worldwatch Institute en el seu informe anual sobre l'estat del món. Un estudi que va ser presentat a Palma per la investigadora -experta en seguretat alimentària- Danielle Nierenberg. Aquest informe, de gran prestigi internacional, s'edita en trenta-tres llengües de tot el món, entre les quals s'hi compta en català, gràcies al patrocini de "SA NOSTRA", la Fundació Caixa de Sabadell i el Centre UNESCO de Catalunya.

L'informe d'enguany, com afirmà a l'acte de presentació, Antoni Riera, director del Centre de Recerca Econòmica, podria titular-se "estat del consum en el món", perquè es dedica monogràficament a analitzar l'economia internacional des d'aquesta perspectiva. En aquest sentit, Nierenberg no dubtà a afirmar que la societat internacional abusa dels recursos i que un excés de consum té efectes negatius tant en la salut com en l'economia de tots els països, tant els rics com els pobres. Segons la investigadora, el consumisme és una malaltia, quelcom molt semblant a un suïcidi cultural.

1.700 MILIONS DE CONSUMIDORS

L'estudi revela que en el món hi ha 1.700 milions de persones, una quarta part de la humanitat, que té prou capacitat de compra com per ser considerada "classe consumidora". No a tots els països es dona el mateix grau de consumisme, com ho prova que només als Estats Units es faci el 25% del consum mundial. El 12% de la població mundial acapara el 60%, però en aquests moments ja hi ha més consumidors en el conjunt d'Àsia que a Europa i Amèrica del Nord, la qual cosa fa pensar que a mesura que es produeixi el desitjat desenvolupament la situació a nivell mundial es farà cada cop més insostenible.

Això és el que la investigadora anomena "la tendència al suïcidi cultural de la societat de consum", una tendència incomprensible per les conseqüències que se sap que tindrà per a la humanitat. Segons el Worldwatch

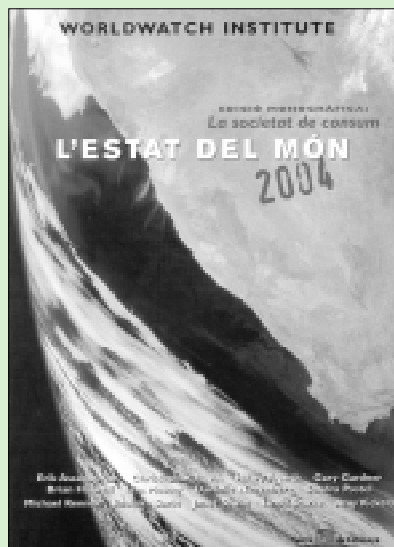

Danielle Nierenberg.

duïdes, i els cotxes són més esportius i consumeixen més combustible". D'altra banda, com a experta en seguretat alimentària, assegura que el món occidental ha potenciat i exportat als països en desenvolupament, una dieta equivocada i uns sistemes de transport fonamentats en l'individu. El Tercer Món imita els Estats Units, la qual cosa provoca frustració.

L'informe sobre l'estat del món inclou una gran diversitat de temes, entre els quals hi ha el deteriorament dels recursos agrícoles, la utilització de materials, la malnutrició i les dinàmiques de canvi social.

Tot i això, en el planeta encara hi ha 2.800 milions d'éssers humans que viuen al marge d'aquesta societat de consum. Són persones que pateixen totes les conseqüències negatives d'aquesta societat, però cap dels seus teòrics beneficis. Per això entitats com el Worldwatch Institute demanden més compromisos no tant per expandir el consum, sinó per aconseguir un repartiment més equitatiu i sostenible. Si més no, s'hi diu, els grans consumidors -els nord-americans, però també els europeus- pot ser siguin "més rics, més grassos, però no gaire més feliços.

Sis mesos després de les eleccions, UM i PP han presentat el Pla territorial de Mallorca. El PTI, que ja inclou el projecte d'autovia entre Inca i Manacor, va ser aprovat inicialment i és ara a informació pública.

El Pla territorial de Mallorca, aprovat inicialment

Gea

PP i UM votaren a favor de l'aprovació inicial del Pla territorial de Mallorca, mentre que l'esquerra -els exsòcis d'UM durant l'anterior legislatura- s'hi oposaren. La presidenta del Consell Insular de Mallorca, Maria Antònia Munar, afirmà que aquest era un projecte central, perquè s'havia gestat al costat de l'esquerra i havia estat aprovat amb la dreta i que estava molt satisfeta del resultat, perquè, finalment, després de vint anys d'espera, Mallorca gaudirà d'una planificació territorial que marca les pautes de "com volem créixer".

Per la seva part, Bartomeu Vicens, conseller de Territori en el Consell de Mallorca i secretari general d'UM fins al darrer congrés, manifestà que "el Pla territorial suposa un abans i un després en la conformació de Mallorca com

un espai on els nostres fills i néts es puguin desenvolupar en un entorn pròsper, segur i sostenible". Vicens diu que la sostenibilitat hi està garantida, perquè el PTI estableix un creixement demogràfic del 3% com a límit en els pròxims deu anys, un percentatge que s'allunya de les xifres registrades en els darrers cinc anys. I també perquè protegeix el sòl rústic i reforça les àrees protegides i, finalment, perquè fa una aposta molt clara per la reconversió territorial, especialment a les zones turístiques.

OPINIONS DIVIDIDES

Aquests són els tres eixos centrals del PTI, que ja formaven part del projecte anterior, que va ser a punt d'aprovar-se a finals de la legislatura passada, quan Josep Melià Ques -ara en el sector crític d'UM- era el responsable d'urbanisme del Consell. El mateix Melià ha criticat els afegits introduïts al PTI, en especial l'autovia. Per a l'oposició tampoc no queda clar com fer compatible la protecció del sòl rústic i els espais protegits amb un urbanisme que qualifiquen de "a la carta". Els portaveus dels distints grups de l'oposició i el GOB coincideixen a almar-se davant la possibilitat que Mallorca entri en un nou boom i que les limitacions previstes en el PTI quedin en paper banyat per manca de consens social.

L'AUTOVIA CENTRA EL DEBAT

Per contra, diferents associacions empresarials s'han manifestat a favor tant del Pla de carreteres com del PTI el qual, en tot cas, consideren que és massa restrictiu i que, per això mateix, no afavoreix el creixement de la construcció. El portaveu d'UM no ho veu així. En la seva opinió, el Pla territorial és el fonament per a una nova economia equilibrada entre la generació de riquesa i un adequat esment per l'entorn.

En qualsevol cas, el debat entorn del Pla territorial de Mallorca, a l'espera de l'aprovació definitiva, s'ha vist devaluat pel Pla de carreteres i, en concret, pel projecte d'autovia entre Inca i Manacor que fou aprovat definitivament en la mateixa sessió plenària del CIM que aprovava el PTI inicialment.

Estratègia per a la Sostenibilitat de les Illes Balears

Pel gener de 2003 el Govern de les Illes Balears va signar la Declaració de Gauterng d'on es desprèn la necessitat que cada regió estableixi un marc estratègic per poder assolir la sostenibilitat. A les Illes Balears s'ha concretat en l'Estratègia per a la Sostenibilitat de les Illes Balears.

Aquest document té l'objectiu d'establir les línies bàsiques per impulsar la sostenibilitat a la nostra comunitat, és per tant un material de debat entorn dels principals temes que afecten les relacions economia-ecologia a partir del qual s'han de plantejar propostes concretes.

LA CONSELLERIA DE MEDI AMBIENT, PROPOSTES CONCRETES

L'any 2002, tot coincidint amb el desè aniversari de la Cimera de Río, va tenir lloc el Fòrum per a la Sostenibilitat de les Illes Balears en el qual varen participar més de quatre-centes persones i es varen desenvolupar nou jornades de treball. Aquest fòrum, juntament amb el Pla d'Acció per a la Sostenibilitat de les Illes Balears desenvolupat com a continuació dels debats del fòrum, constitueixen l'Estratègia per a la Sostenibilitat.

El Pla d'Acció ha estat elaborat per un grup de treball i assessorat, el CASIB (Consell Assessor per a la Sostenibilitat de les Illes Balears) que també va actuar com a assessor a llarg de la celebració del fòrum.

El Pla d'Acció es caracteritza per abordar els desequilibris socioambientals des d'una mirada transversal i integradora dirigida a tota la societat de les Illes i per plantejar

jar actuacions d'acord amb el principi de subsidiarietat i de precaució. Considera els problemes generats a les Balears com els problemes que generen les Balears a la resta del planeta.

En una primera part i com a consideracions generals el Pla estableix que no hi ha alternativa, que cal anar cap a la sostenibilitat, tot incloent aquest terme de forma transversal en totes les polítiques, per adaptar les estratègies de sostenibilitat a les peculiaritats de cada una de les illes que conformen la comunitat.

Així mateix proposa establir un debat permanent entre tots els agents socials sobre els temes que afecten la sostenibilitat i establir aliances amb altres regions per desenvolupar estratègies comunes.

A més, taxa de perillós el monocultiu turístic en unes illes fràgils i proposa fomentar el potencial de l'activitat turística com a impulsora d'altres activitats econòmiques rendibles socialment i ambientalment.

Una proposta també de caire general que s'hi fa és la de crear un observatori socioambiental de les Illes. I elaborar uns indicadors de sostenibilitat per corregir les estadístiques amb criteris socials i ambientals. Proposa també considerar i establir limitacions biofísiques al creixement econòmic.

REPTES GLOBAIS DES DE LES BALEARS

En una segona part el Pla d'Acció per a la Sostenibilitat es refereix als reptes globals vists des de les Illes i s'hi parla de la necessitat d'aplicar el principi de precaució i prevenció en totes les lleis per evitar els riscos per a la salut del medi ambient i de les persones, tot orientant el sistema sanitari cap a la informació i l'educació, la prevenció i la curació, en aquest ordre. A més, quant al clima s'hi proposa reduir les emissions de CO₂ a un 15% sobre les del 1990 tal com estableix el protocol de Kyoto. I assolir per al 2010 el Sisè Programa de Medi Ambient de la UE, on s'indica que el 12% de l'energia primària ha de ser de fonts renovables.

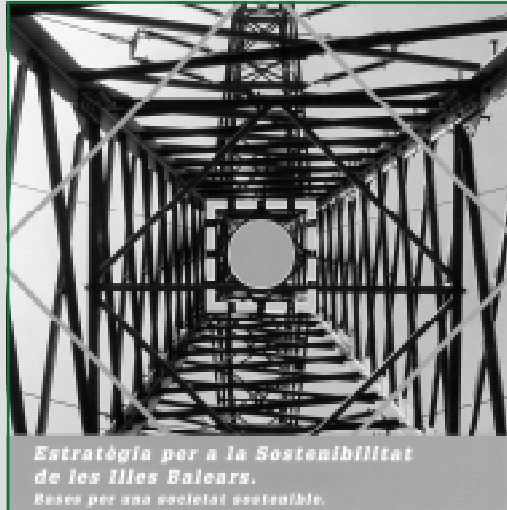
Quant a les principals mesures a assolir per fer compatible a ca nostra l'ús de la biodiversitat amb la seva conservació, el document proposa la protecció del 12%, com a mínim dels ecosistemes de cada una de les Illes d'aquí al 2012 i assegurar les dotacions que facin possible la gestió dels espais naturals.

Un altre dels temes que es contemplà va ser el de l'agricultura i la seguretat alimentària per a la qual es proposa impulsar el sector primari de les Balears i reorientar-lo cap a la producció ecològica i sostenible, equiparar els preus de productes d'agricultura ecològica amb els de l'agricultura industrial i establir una renda bàsica per als treballadors del sector primari.

CULTURA SOSTENIBLE

Pel que fa al tema de la identitat cultural i la població, aquest pla d'acció considera que només a partir de l'extensió dels drets civils de ciutadania i polítics a tothom que visqui a les Illes i amb la reducció al màxim dels impactes discriminatoris de les legislacions d'estrangeria d'àmbit estatal serà possible la sostenibilitat.

Contempla la feina com a element no de destrucció sinó com a constructora de benestar, mitjançant la digni-

*Estratègia per a la Sostenibilitat de les Illes Balears.
Bases per una societat sostenible.*

ficació de les condicions de treball i el repartiment del temps dedicat a les diferents activitats productives, i la implantació de polítiques d'adequació de l'estat social de dret a les noves contingències i la promoció del tercer sector, l'anomenat d'economia social.

Pel que fa a la producció industrial i al consum irresponsable, la proposta va encaminada a la potenciació de sistemes de gestió ambiental, a l'adopció de mesures per reduir i minimitzar els residus mitjançant l'ecodisseny i la producció més neta, l'adopció de sistemes de gestió dels residus que evitin la instal·lació de nous forns d'incineració i

l'elaboració d'informació transparent sobre els diferents productes per promoure un consum més responsable.

Per últim i en una tercera part referida a l'habitabilitat, el Pla d'acció determina que el territori és un recurs per al benestar i que s'ha de frenar la pressió urbanística i edificatòria en sòl rústic, a la vegada que proposa impulsar mesures de contenció del creixement del sòl classificat com a urbà o urbanitzable, tot establint ritmes de creixement amb un sostre màxim i amb l'objectiu de reduir el sostre edificatori màxim.

A més, també en aquesta tercera part del document es fa referència a la necessitat de millorar la capacitat d'accés a l'habitatge i de prioritzar la rehabilitació de la construcció, tot evitant l'especulació en la gestió d'un recurs que és escàs.

RECURSOS

Altres temes per als quals s'estableixen propostes específiques són el transport, per al qual la proposta va encaminada a l'elaboració de plans de mobilitat i accessibilitat basats en el transport públic, i a impedir el consum territorial per a la construcció que no sigui de millora estricta del ja existents.

L'aigua, com no podia ser d'altra manera, és també un dels eixos de les propostes encaminades a la racionalització de l'ús dels recursos, per a la qual es proposa modificació de tarifes amb establiment de tarifes progressives i recuperació d'aqüífers sobreexplotats.

Al mateix document a més, es proposa l'educació comunicació i informació com a eines bàsiques per a la sostenibilitat. I per últim es refereix a una reforma fiscal ecològica per corregir el "preu injust", amb l'assoliment de sobirania fiscal de les Illes Balears sota el principi de solidaritat fiscal en el marc europeu. Una reforma fiscal ecològica en el triple dividend: més govern, social i ambiental. I eliminació dels subsidis a les activitats perjudicials per a la salut de les persones i del medi per desviar-los a activitats beneficioses.

Finalment el document parla d'una transformació de l'administració pública per fer que la veu dels ciutadans siguin el camí cap a la sostenibilitat, tot establint una reforma de l'Administració, perquè sigui més propera i transparent per a la ciutadania i per aprofundir en el paper exemplificador de l'Administració a l'hora d'impulsar iniciatives cap a la sostenibilitat i per incorporar mecanismes de participació ciutadana en la presa de decisions (gestió pressuposts i planificació).

Tot un ventall de bones paraules que de complir-se ompliran el terme "sostenibilitat", que sovint perilla de ser banalitzat.

Dos milions de pins, afectats per la ventada del 2001

GEA

La Conselleria de Medi Ambient ha estimat que a Mallorca encara queden sense retirar més d'un milió i mig d'arbres afectats pels temporals del 2001, la qual cosa representa prop del 6% de la massa forestal total de l'illa. Segons el conseller de Medi Ambient, Jaume Font, va ser la catàstrofe

natural més important de la història recent de l'illa. En aquest sentit manifestà que la situació dels boscos era "molt greu" i va explicar que la tasca de decantar els pins serà llarga, de vuit o més anys. De la xifra total d'arbres afectats, devers 240.000 són arbres "desestabilitzats", que es troben parcialment desarrelats i que cauran en els pròxims anys, mentre que altres 140.000 són pins afectats per la plaga del tomicus.

L'avaluació es va realitzar mitjançant l'obtenció de fotografies aèries dels polígons forestals afectats. També a través d'un mostreig aleatori de 213 parcel·les afectades, distribuïdes en unitats geogràfiques en funció del percentatge de superfície afectada. Font va assenyalar

Un recompte de la Conselleria de Medi Ambient ha xifrat en prop de dos milions els arbres que caigueren, o són a punt de caure, com a conseqüència de la tempesta de vent de fa dos anys. El Govern dona prioritat a decantar els pins d'allà on hi hagi perill d'incendi o de plagues.

que el Govern seguirà diverses vies simultànies per eliminar el greu problema que suposa la situació d'aquesta massa forestal. Una d'elles serà la posada en marxa de cinc brigades de l'Ibanat, que començaran les labors de retirada tot donant prioritat a les zones que presenten un major risc d'incendi o a aquelles afectades severament pel tomicus.

Una altra de les mesures consistirà a sol·licitar al Govern central els fons del Conveni Forestal que havia rebutjat l'anterior govern, i que el conseller estima en devers sis milions d'euros per al període comprès entre el 2004 i el 2007. A més, la conselleria aplicarà a partir del 2004 la nova legislació en matèria forestal, que elaborarà una sèrie de plans comarcals destinats a aconseguir la col·laboració amb els propietaris de les 5.196 parcel·les afectades pel temporal.

Una altra de les prioritats de la conselleria serà la retirada de les prop de 18.000 tones de pins emmagatzemats a Son Ferriol. Ja s'ha subhastat i retirat el 33% dels arbres emmagatzemats i es va comprometre a "buidar" els magatzems per complet abans de l'estiu. Ara l'Ibanat cerca una nova parcel·la, situada lluny de poblacions i de masses forestals importants, per situar els arbres que es retirin en els pròxims anys.

En els dos darrers anys la Conselleria de Medi Ambient ha invertit 16 milions d'euros per retirar 500.000 pins, és a dir, una quarta part del total afectat.

Fòrum Social de Mallorca, primera trobada

MC.

El passat mes d'octubre se celebrà a Palma el primer Fòrum Social de Mallorca. Un espai de debat que congregà més de 500 persones al campus de la Universitat. Una primera trobada que hom confia que sigui la llavor per a nous encontres similars i, sobretot, per fomentar el diàleg social a tots els nivells.

El principal objectiu del Fòrum era esdevenir un espai

d'intercanvi, de diàleg, de col·laboració entre tots els moviments de l'illa. I això s'aconseguí, però hi havia massa unanimitat entre els assistents i els ponents. Tothom estava d'acord i això posa en evidència algunes mancances. Perquè el debat hagués estat realment enriquidor li mancà gent jove, universitaris, persones a títol individual, persones immigrants, gent d'altres àmbits fora de les organitzacions socials i també representants de sectors decisius per al futur de Mallorca com poden ser els hotelers o els constructors.

En definitiva, només una part de la societat mallorquina hi participà, tot i que s'inscrivieren més de 500 persones i, segons els organitzadors, n'hi participaren 700. Durant tres dies es va analitzar el paper de Mallorca en un món cada cop més globalitzat, amb debat sobre els problemes externs, però també dels que afecten directament el territori, la demografia i els problemes socials de l'illa.

Va ser un número zero, preparatori, sens dubte, de futurs fòrums, que deixà un bon sabor de boca i que donà pas a un període de reflexió cap al següent encontre. Un procés que ha de servir perquè el pròxim Fòrum Social de Mallorca sigui més participatiu, i, juntament amb els fòrums que se celebren arreu del món, serveixi per trobar una alternativa que cerca la societat internacional.

Amb l'objectiu de promoure la conservació del patrimoni natural de les Illes Balears i de fomentar iniciatives d'educació i divulgació per incrementar la consciència social sobre la necessitat de protegir-lo.

La Fundació "SA NOSTRA" convoca els ajuts per a projectes de conservació de la biodiversitat

GEA

La convocatòria del 2004 atorgarà ajuts econòmics a projectes engegats per entitats sense ànim de lucre que tinguin com a objectiu l'estudi, la conservació i la divulgació de la biodiversitat de les Balears.

Com en anteriors edicions, el jurat estarà integrat per especialistes designats pel Patronat de la Fundació "SA NOSTRA", Caixa de Balears en atenció a la seva independència de criteri i a la seva qualificació professional. Aquest jurat avaluarà els projectes i adjudicarà els ajuts en funció de la

les convocatòries de "SA NOSTRA" adreçades a entitats sense ànim de lucre s'iniciaren el 1996; fou l'any 2001 quan s'hi afegí per primera vegada la convocatòria d'ajuts per a projectes de conservació de la biodiversitat amb la intenció d'afrontar, d'una manera efectiva, la conservació del patrimoni natural, un dels valors més rellevants del nostre territori. La convocatòria del 2003 s'obrí als sectors d'estudi i d'investigació; conservació d'hàbitats terrestres, aquàtics i marins; conservació de races autòctones; conservació de varietats agrícoles tradicionals; conservació d'espècies amenaçades; projectes per a l'ús sostenible de la biodiversitat i educació i divulgació per a la conservació de la biodiversitat. I atorgaren als diferents projectes 93.000 € (un 94% més que l'any 2002).

A les bases s'assenyala que podran optar-hi les entitats privades sense ànim de lucre, no vinculades a administracions públiques ni a empreses privades.

L'àmbit de la convocatòria inclou estudis i investigacions de la biodiversitat; gestió i conservació de la biodiversitat i divulgació i educació per a la seva conservació. A més, s'hi estableixen els requisits per a poder participar-hi.

Els projectes s'hauran de presentar de forma individual i separada, amb tota la documentació indicada, encara que una mateixa entitat presenti més d'un projecte. Quant als terminis, la documentació s'haurà de remetre a la seu de la Fundació "SA NOSTRA", Caixa de Balears (C. de can Tàpera, 5. 07015 Palma), a qualsevol dels seus centres o a qualsevol oficina de "SA NOSTRA", abans de les 14 h del 23 de febrer de 2004.

La resolució del jurat es comunicarà directament a les entitats, previsiblement abans del 31 de maig de 2004.

CONDICIONS DE L'AJUT

Els projectes, ja siguin de nova creació o d'ampliació i continuïtat de programes existents, poden ser presentats individualment per una entitat o col·lectivament, si n'impliquen més d'una.

L'execució del projecte tindrà una durada màxima de 12 mesos, que es comptabilitzarà a partir de la data de signatura del conveni.

Representants de les entitats beneficiàries de la convocatòria de 2003 i de la Fundació "SA NOSTRA".

qualitat, el rigor científic, la viabilitat tècnica, la utilitat, l'oportunitat i la coherència del pressupost del projecte per al qual es demana l'ajut. Es valoraran especialment els projectes referents a espècies i hàbitats amenaçats; els projectes que cobreixin buits existents; els projectes que impliquin els joves (com a executors del projecte o com a destinataris)

Els projectes aprovats se subvencionaran fins a un màxim del 75% del cost real pressupostat. La quantitat màxima de l'ajut serà de 15.000 €.

Com a novetat, la convocatòria de 2004 preveu la possibilitat d'atorgar un ajut especial de 21.000 € per a un projecte que excel·leixi pel que fa a rigor, qualitat i innovació.

UN POC D'HISTÒRIA

Aquesta és la quarta convocatòria dels ajuts a la biodiversitat. Tot i que

En la convocatòria del 2003 es presentaren 28 projectes; dels quals se'n dotaren 15, els beneficiaris dels quals foren 9 entitats.

Moixeta voltonera. Aquesta au va ser objecte d'un projecte de conservació finançat per la Fundació "SA NOSTRA".

Biodiversitat, conservació i aprofitament sostenible, els tres pilars de la convocatòria

GEA

Els conceptes de biodiversitat, entesa com a varietat de la vida i els seus processos, el de conservació, pel que significa de gestió de recursos naturals que permeten mantenir la biodiversitat en estat favorable en benefici de la societat actual i futura i el d'aprofitament sostenible de la biodiversitat, entès com l'explotació dels components de la biodiversitat d'una manera i a un ritme que no portin al declivi a llarg termini de la diversitat biològica, són els tres pilars que justifiquen la convocatòria a través de la qual la Fundació "SA NOSTRA" s'implica en la conservació del nostre patrimoni natural.

La biodiversitat de les Illes Balears és probablement un dels principals valors patrimonials de què disposam. El conjunt de múltiples formes de vida (vegetals, animals, etc.), la riquesa genètica que amaguen, els hàbitats on viuen, les seves relacions i interaccions formen un entramat ric i complex, però alhora fràgil.

La conservació dels recursos naturals i etnològics són indicadors del grau d'evolució i de maduresa d'una societat. Per tant, es podria afirmar sense por d'equivocar-se que una societat avançada i de futur és, entre d'altres aspectes, una societat que estudia, investiga, protegeix i fa un ús sostenible del seu llegat patrimonial (ja sigui cultural o natural).

És aquesta la realitat del nostre territori? És una pregunta que cal fer-se per veure cap on anam. Vivim a un territori de 5.014 km², amb una forta pressió humana i que basa la seva economia en el consum territorial i en el turisme, però que encara no és prou sensible quant a la protecció del seu entorn.

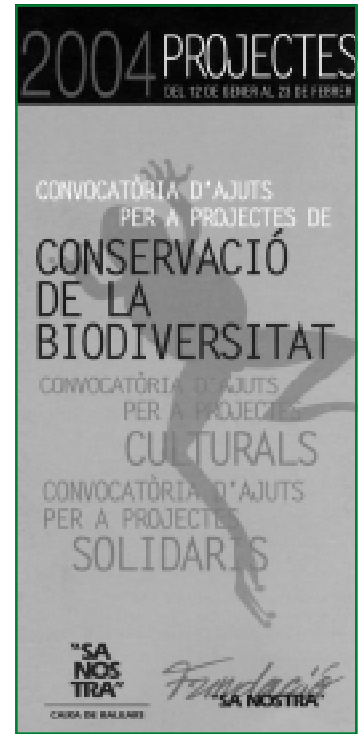
El fet de ser illes ens confereix uns fets diferencials respecte dels territoris continentals: tenim una superfície limitada, i per tant un medi fràgil, una creixent dependència de l'exterior, uns ecosistemes singulars, i per descomptat un nombre elevat d'endemismes animals i vegetals. La flora endèmica de les Balears suposa aproximadament el 10% del total de les plantes que tenim: 160 espècies. Quant a la fauna endèmica, comptam amb més de 350 endemismes.

A les Balears, encara ara hi ha grans i importants espais naturals que estan sense la protecció que mereixen i que, per tant, no disposen dels mecanismes de gestió de cara a la seva conservació. Quant a la situació de les espècies, tenim 480 espècies de plantes amenaçades, de les quals 166 estan en perill i 149 espècies de fauna amenaçades, dels quals 31 estan en perill (no invertebrats).

Tot plegat un tresor que pateix amenaces però que també té grans potencialitats. És en

les nostres mans saber conservar-lo com a actiu per al nostre desenvolupament, com a font de recursos i pel deure ètic que suposa.

Des de la Fundació "SA NOSTRA" s'ha assolit el repte de la conservació del nostre patrimoni natural que l'ha d'afrontar tota la societat (administracions, institucions públiques i privades, empresaris, societat civil, visitants, etc.) i per això es posiciona de manera activa a favor d'aquesta conservació.

Implicar els més petits

Dos dels projectes que l'any passat reberen ajuts dins l'apartat d'Educació i divulgació per a la conservació de la biodiversitat ja han estat publicats. Es tracta en ambdós casos de contes per a infants que pretenen donar a conèixer als més petits espècies i entorns de les nostres illes.

Lissi i el seu amic Xim ha estat editat pel GEN GOB-Eivissa, amb il·lustracions de Rita Bretones, guió de Marià Mari i amb l'assessorament pedagògic de Iolanda Bonet. Aquesta petita joia de la literatura infantil (els dibuixos convides a estimar el medi) presenta com a personatges els animals de Ses Salines d'Eivissa i introdueix comentaris sobre els seus costums i dificultats a l'hora d'enfrontar-se a la seva vida quotidiana amb l'home. A més, el llibre inclou una explicació sobre els animals que s'hi presenten i consells pràctics perquè els escolars aprenguin a tenir cura de l'entorn.

Per la seva banda *Na Tris Tras, una tortugueta*, és un conte que ha estat editat pel GOB-Menorca, també amb el suport de la Fundació "SA NOSTRA", amb il·lustracions d'Alba Bosch i textos de Natàlia Moll i Santi Catchot. Na Tris Tras és una tortuga de terra mediterrània que podria ser qualsevol de les que trobam passejant pel camp, s'hi diu a la introducció. El fil conductor de la història és el cicle vital de la tortuga i les peripècies que passa per sobreviure. Un text senzill i entenedor que té com a objectiu principal donar a conèixer aquest animal sense obviar les amenaces que pateix i tot cercant l'oportunitat de crear un sentiment d'estima i de respecte cap a aquest animal tan simpàtic. També en aquesta ocasió el conte inclou una fixa de l'animal i explicacions sobre la seva manera de viure i com hem de tractar-les, uns consells adaptats als més menuts però que han de seguir també els grans.

HISTÒRIES DE SILENCI

Des del punt de vista cultural, la història de la Trapa comença el 1810 quan una comunitat de monjos trapencs s'hi instal·laren. Havien fugit de França a causa de la Revolució (1789) i primer havien passat uns anys a Saragossa, però a partir de la invasió napoleònica varen refugiar-se a Mallorca on el canonge Pere Roig va posar a la seva disposició la propietat de la vall de Sant Josep de la Palomera de s'Arracó que passà en aquell moment a conèixer-se amb el nom de la Trapa.

La comunitat era integrada per vuit capellans i 32 llecs; i eren una branca de monjos benedictins que l'any 1664 havien fet una reforma al monestir de la Trappe de Normandia i havien recuperat les normes més estrictes del Cister.

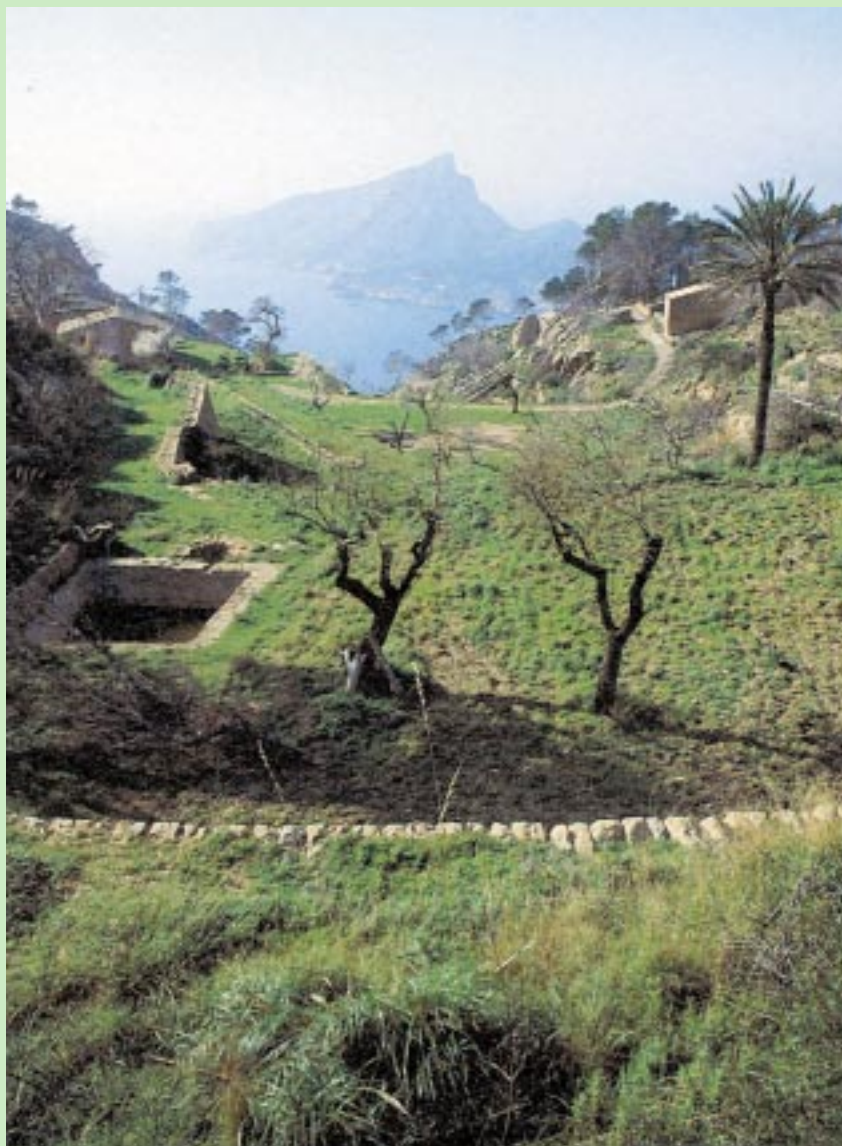
Els trapencs a més dels vots de pobresa i castedat, feien vot de silenci; es comunicaven per gestos i no es relacionaven amb la gent externa i només podien parlar amb l'abat en cas de necessitat molt extrema.

Només el frare "des pa", que es dedicava a captar almoïna tenia relació amb altres persones i per això vivia allunyat de la resta de la comunitat a una cabana. Aquesta caseta encara es conserva a la Trapa, a Cala Sanutges, just a la vora del camí que travessa el collet de la Trapa.

La comunitat era vegetariana i dormien sobre una superfície dura i només es dedicaven a l'oració i al treball de la terra, duïen una vida austera com la mateixa terra que triaren per viure.

A la Trapa quan ells arribaren no hi devia haver res i amb el seu esforç dugueren a terme la transformació de la vall. Hi construïren marjades i un sistema de captació d'aigua que els permeté cultivar cereals, llegums i fruites i verdures.

Varen abandonar Mallorca entre l'any 1813 i 1820, i de llavors ençà l'indret va canviar diferents vegades de propietaris. Ben entrat el segle XX s'abandonà la possessió i les construccions començaren a esbucar-se, fins que, de la mà del

GOB l'any 1980, passà a ser patrimoni de tots.

AMICS DE LA TRAPA

La Trapa i sa Dragonera es miren, una enfront de l'altra són dues de les talaies de l'ecologisme balear, però no només de l'ecologisme, sinó de tot el sentir de molts i molts de mallorquins.

A la Trapa hi trobam una vertadera antologia dels valors naturals i culturals de la serra de Tramuntana, a més dels valors naturals la Trapa crida també l'atenció per la seva riquesa en elements d'arquitectura tradicional: les cases de l'antic monestir amb restes d'una capella, el molí de sang, l'era, rotlles de sitja i un forn de calç. El més

espectacular emperò són els marges, dels més perfectes de Mallorca, i el sistema de captació d'aigua, amb tres mines que constitueixen una obra d'art de la pedra en sec. A la Trapa també hi ha un magnífic balcó sobre cala en Basset i sa Dragonera, un mirador que convida a somniar.

Per poder col·laborar amb la Trapa podeu fer-vos voluntaris i participar en les jornades de voluntariat que convoca el GOB periòdicament molts de caps de setmana per realitzar tasques forestals i de manteniment. També hi poden participar les associacions grups d'infants i joves, centres d'ensenyament i altres col·lectius a través de visites per conèixer la Trapa i tot participant en els programes educatius que s'hi desenvolupen.

Reserva Natural La Trapa

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria de Medi Ambient

Superfície:

75 hectàrees

Situació:

Situat a l'extrem sud-oest de la serra de Tramuntana al municipi d'Andratx. Dista 35 km de Palma, devers 6 km de s'Arracó i 3 km de Sant Elm.

Adquisició:

L'any 1980 el GOB preocupat per la manca d'espais públics adquirí la Trapa, a la família Casasayas, mitjançant subscripció popular. Fou un procés que durà deu anys. A més de particulars, hi col·laboraren institucions com World Wildlife Fund (WWF), la Schweizerisches Landeskomitee Für Vogelschutz, la International Union for Conservation of Natural Resources (UICN), la World Monuments Fund i molt especialment la Frankfurt Zoological Society, que continua donant suport econòmic per a la conservació de la Trapa.

Gestió i conservació:

Des del 1980 s'hi han dut tasques de conservació i restauració, millores d'accessos i neteja, tant a l'entorn com al monestir. Des de 1993 gràcies, inicialment al programa Leader, es consolidà la gestió i manteniment de la finca.

Però tots els esforços i prioritats canviaren a partir de l'any 1994, quan un incendi de grans dimensions que afectà el municipi d'Andratx deixà la Trapa gairebé sense vegetació. De llavors ençà i a partir d'un conveni amb la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern de les Illes Balears a la Trapa s'ha lluitat per recuperar el forest i per prevenir nous incendis.

L'any 2000 s'hi posà en marxa l'Escola Taller promoguda pel Consell de Mallorca i l'INEM, amb la col·laboració del GOB, l'objectiu de la qual és formar en l'ofici de marger i a la vegada desenvolupar a aquest entorn tasques de restauració del patrimoni de pedra en sec de la Trapa.

S'hi han sembrat alzines i ullastres i s'ha vigilat la recuperació natural de les zones afectades per afavorir-les. A més s'hi ha construït un punt d'aigua i es fa un seguiment de l'evolució mitjançant l'estudi de parcel·les experimentals de control. A la vegada que s'intenta controlar la població de les cabres orades existents que dificulten la reforestació ja que mengen els exemplars petits de pinotells.

Reconeixements i distincions:

La importància de la Trapa per a la conservació dels ocells ha estat reconeguda amb la seva declaració com a ZEPA (Zona d'Especial Protecció per a les Aus). A més d'un lloc important per a la nidificació, és també per la seva localització un enclavament fonamental per al descans de les aus migratòries. Per tots aquests motius, el GOB va promoure la seva declaració com a refugi de caça: va ser el primer de Balears. També és una reserva natural EUREL (xarxa europea de reserves d'iniciativa privada) una de les primeres de tot l'Estat.

Espècies més importants:

Vegetació: Ullastre (*Olea europaea* var. *sylvestris*), aladern de fulla estreta (*Phillyrea angustifolia*), ginesta borda (*Ephedra fragilis*) mata, (*Pistacia lentiscus*) i garballó (*Chamaerops humilis*).

Dins la garriga de romaní i xiprell hi trobam espècies de poca alçada com el romaní (*Rosmarinus officinalis*), el xiprell (*Erica multiflora*), l'albada (*Anthyllis citysoides*) o la gatova (*Genista tricuspidata*). També hi ha certes orquídiades autòctones com la mosca negra.

Els pins, que són la cobertura pròpia de la zona, varen minvar molt amb l'incendi del 1994 encara que la seva recuperació actual és satisfactòria, tot i tenir com a principals enemics les cabres salvatges de la zona. També hi ha prop de les cases algunes alzines i zones humanitzades amb esbarzer i ravenissa gro-

ga.

Les altres comunitats vegetals ocupen extensions menors: el carritxar, present al puig de la Trapa està dominat pel carritx (*Ampelodesmos mauritanica*) i també hi trobam aritja de muntanya (*Smilax aspera* var. *balearica*), ceba marina (*Urginea maritima*) i rapa blava (*Arum pictum*).

A les zones més ventoses hi ha coixinets i estepa joana, a més de lletrera borda i card negre.

El litoral rocós està poblat per una comunitat de saladines (*Limonium* spp.), fonoll marí i fonollassa marina.

Als espadats costaners hi ha una singular aliança d'espècies endèmiques: col de penya, maçanella, violeta de penyal. Als espadats d'interior, en canvi, més secs i assolellats, s'hi troba vegetació amb espècies com la falzia, la morella roquera i la figuera borda.

Animals: Hi ha gran varietat d'ocells marins i rapinyaires. Hi nia la baldritxa (*Puffinus yelkouan* ssp. *mauritanicus*) que hi té una cova marina. També hi trobam l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*), la gavina de bec vermell (*Larus audouinii*) i el corb marí (*Phalacrocorax aristotelis*).

Quant a rapinyaires actualment hi crien el xoriguer, el falcó marí, el falcó pelegrí, l'esparver i molt excepcionalment el voltor. També hi ha petites oronelles de penyal (*Ptyonoprogne rupestris*).

La part de la garriga hi viuen pàsseres, cadernerres, gafarrons, ferrericons, vitrats, busquerets d'abatzer i menja mosques, etc., a més del xorrec o busqueret coa-llarga (*Sylvia sarda*), espècie endèmica de les illes mediterrànies.

Altres animals: Hi ha amfibis com el granot (*Rana perizi*) i el calàpet (*Bufo viridis*), rèptils com el dragó (*Tarentola mauritanica*) i la serp de garriga. A més de conills i eriçons, ratolins de rostoll i rates negres, hi podem trobar marts (*Martes martes*), mostels i genetes, encara que tots ells són difícils d'observar. Però si s'ha de destacar un mamífer present a la Trapa, i no precisament pels seus efectes beneficiosos, és la cabra, que actualment suposa una amenaça greu per a la conservació de les comunitats vegetals i la recuperació de les zones cremades, ja que menja tota casta d'exemplars tendres de pinotells i altres espècies vegetals.

Serveis i direccions d'interès:

Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB)

Tel.: 971 496 060 - Fax: 971 496 078

C/ Manuel Sanchis Guarner, 10 baixos, 07004 Palma

info@gobmallorca.com

http://www.gob.mallorca.com

"SA
NOS
TRA"

CAIXA DE BALEARS

Fundació
"SA NOSTRA"